

PISANII SÂNGEORZENE

- SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ -

ANUL IV, NR. 3 (31)

MARTIE 2015

ÎN ACEST NUMĂR:

TRIBUNA ARDEALULUI, IOAN ANDRONESI, TIBERIU MORARIU,
GEORGE COȘBUC, IUSTIN SOHORCA, EMIL PRECUP, OCTAVIAN SCRIDON,
DORIN DOLOGA, ELISABETA SCURTU, *RĂȘUNETUL*, G. I. TODEA,

RADU PEDA, ALEXANDRU DĂRĂBAN

<https://biblioteca.digitaria.ro>

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL III, NR. 3 (31), MARTIE 2015

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor **FLORIN HODOROGA**

teolog **ALEXANDRU DĂRĂBAN**

REDACTIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33, jud. Bistrița-Năsăud;

E-mail: florin.hodoroga@gmail.com

Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;

alexandrudaraban53@gmail.com

TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA I: *Port tradițional din Țara Năsăudului (foto Dorin Dologa).*

COPERTA IV: *Fosta vila Lazăr din stațiunea Sângeorzului (foto Dorin Dologa).*

ISSN 2285 – 8229

ISSN-L 2285 – 8229

EDITORIAL

LUMEA

nu se liniștește.

Nime nu e mulțumit cu soarta lui.

Fiecare vrea să fie – ce nu e, și pentru ce nu are pregătire.

Fiecare dorește situația celuilalt; pe acela îl invidiază, pe acela îl bârfește, pe acela îl critică – vrând să dovedească că el ar fi mai potrivit, că doar e mai înțelept, mai de ispravă.

Potcovarul din capul satului - cu gură mare, povestește clienților care vin cu lucru la el - că el ar ști ce trebuie făcut și cum ar trebui cârmuită o țară.

Gornicul de pădure afirmă, sus și tare, că el știe mai multe decât inginerul silvic care e un nepriceput.

Porcarul susține că trebile satului – dacă el ar conduce – mai bine ar merge.

Și iac-așa, mergând pe scara ierarhiei sociale – fiecare vrea – fiindcă e perfect convins că lui i se cuvine – să se urce, nu cum e rânduiala – din fuștel în fuștel – ci deodată să fie în fruntea scării, pe vârful ei.

Or Dumnezeu așa o rânduit că omul nu numai cu anii, dar și-n trebile omenești – să înainteze cu încetul, căci în natură nu există săritură.

În zadar vrea puiul de cioară să știe mai multe decât cioara bătrână, că tot cioara bătrână e mai cuminte.

Fiecare lucru la timpul său și fiecare om la ce pricepe.

Mai bine pantofar bun decât primar prost.

Fiecare om să se mulțumească cu meseria pe care o cunoaște și la care se pricepe și să nu râvnească la ce nu se pricepe, căci cum e zicala: *În zadar chichirez voință, dacă n-ai puțință!*

Dacă te angajezi la lucru la care nu te pricepi, în afară că îți dă bătaie de cap de amețești – te mai faci de rușine, lumea te ia în batjocură, că nu e ceva mai de râs decât omul prost.

Că numai nărodul la orice fie, pe loc el zice că știe.

Ca să ai liniște și să nu-ți faci moară în cap – fiecare cu materia la care se pricepe.

Plugarul – să fie econom și cuminte;

Preotul – cu slujba lui Dumnezeu și păstor al turmei cuvântătoare încredințată lui, păstrând credința strămoșească;

Învățătorul – luminător al poporului;

Advocatul – apărător al dreptății;

Meseriașul – harnic și muncitor priceput

și așa mai departe.

Numai o astfel de societate omenească, numai un astfel de popor are viitor – unde fiecare om își are și își cunoaște rosturile sale – râvnind să și le împlinească în mod cinstit și cu toată sârguința.

Într-o astfel de societate va exista fericire, îndeplinare, mulțumire și cinstire reciprocă între oameni.

Fiecare, deci, cu meseria lui și, atunci, vom avea liniște și vom progresa, vom putea merge înainte, iar munca noastră va fi binecuvântată și de oameni și de Dumnezeu¹.

¹ *Tribuna Ardealului*, Anul II, Cluj, 1941, nr. 104 (vineri 24 iulie), p. 1.

TRADIȚII

Fotografie din colecția artistului Maxim Dumitraș

Fotografie din colecția artistului Maxim Dumitraș

FOLCLOR DIN SÂNGEORGIUL ROMÂN

Culese de **IOAN ANDRONESI**

Mă miram ce mi drag mie
Două mere și o gutâie
Și bădița cel dintâie,
Mă miram ce mi drag tare
Fir verde de iarbă mare
Bădița cu casa-n vale.

*

Când iubeam bade cu tine
Soarele-ncălzea mai bine,
Erau calde râurile
Erau blânde vânturile
Dar noi de când ne-am urât
Râurile s-au răcit
Vânturile s-au pornit
Nori negri s-au slobozit
Soarele l-au cotropit
Și luna de jumătate
Stelele-au picat o parte.

*

Florică de pe râț
Tu tare te-ai veștejit,
Cum să nu mă veștejesc
De traiul care-l trăiesc
Câte flori sunt lângă mine

Niciuna nu-mi vrea bine
Câte-s împrejurul meu
Toate bine-mi voiesc rău
Și care-s mai pe departe
Toate bine-mi roagă moarte.

*

Foaie verde de măslin
Vai de feciorul străin
Că bea apă în loc de vin
Și trăiește cu suspin
De-ar fi cât de voinicel
Toți îi strigă că-i mișel,
De-ar fi cât de învățat
Toți îi strigă blestemat,
De-ar fi cum l-ar judeca
Pământul nu l-ar ținea,
Soarele n-ar mai vedea
Dar zău că nu este așa,
Și soarele-l vede bine
Și pământul încă-l ține.

*

Pe dealul cu Cornețel
Merge dorul mărunțel,
Cu dragostea după el,

Unde mergi tu dorule
La tine bădișorule
Tu numai mă celuiești
Vino dar de mă petreci
Pân la dealul ce-l cu nuci
Cu vreo două vorbe dulci,
Pân la dealul cel cu fagi
Cu vreo două vorbe dragi.
Bată-te, bădișo, bată
Și pe tine acum odată
Numărușul de pe un ban
Sărbătorile într-un an
Slujba de la mănăstire
Multe fete ai scos din fire,
Ș-acum de două-trei zile
Vrei să mă scoți și pe mine,
Dar pe mine nu mi scoate
Mai bine-mi oi face moarte
Că nime nu lăcomește
La ceea-ce te veștejește
Nici eu n-am ce lăcomi
Când voi sta a socoti
Că nu-i pământ de ogor
Fără cioareci cu șinor.
Nici nu-i pământ de-o găleată
Numai cap cu cușmă neagră,
Nici nu-s junci cu coarne lungi
Nici bucate să te-ajungi
Nici nu-s boi cu coarne largi
Fără pipă cu cănaci,
Nici nu-s gânduri strejuite
Numai prisme slobozite

Nici grădină cu pruni
Fără clopul cu minuni.

**Fotografie din colecția
artistului Maxim Dumitraș**

MATERIAL ETNOGRAFIC ȘI FOLCLOR CIOBĂNESC

DIN MUNȚII RODNEI

- VII -

TIBERIU MORARIU¹

Viața socială a ciobanilor

După cum am amintit, ciobănia în Munții Rodnei, azi nu mai este o profesiune, ca-n trecut. Cu toate acestea se socotește de mare cinste să fii păcurar, ba chiar sunt unii care, aproape, întreaga viață și-o petrece în societatea oilor. Importanța acestei meserii reiese foarte bine din numeroasele tradiții, povești, balade, etc., în care, adeseori, este zugrăvită întreaga lor viață. Seara, după ce liniștea se coboară peste întinsul munților, ei stau în jurul focului, ascultând poveștile celor mai bătrâni. La jeratecul focului și la vâjâitul acelor de brad, se deapănă atâtea legende, balade și credințe care s-au păstrat întreg șirul Carpaților, arătându-ne existența uneia și aceluiași substrat comun în evoluția poporului nostru.

Dacă meseria de cioban este pe cale de dispariție, aceasta se datorește lipsei de rentabilitate și speranței unui câștig mai bun prin alte ocupații, de aceea mulți se lasă angajați la exploatarea forestieră și alte munci agricole, căci cerințele familiei, adeseori, nu se pot acoperi numai din câștigul păcurăriei. De aici și faptul că pe munți se întâlnesc abia niște *meleni*² de păcurari, rareori se mai află păcurari bătrâni.

¹ Articolul de față, scris de Tiberiu Morariu face parte din lucrarea *Material etnografic și folclor ciobănesc din Munții Rodnei*, în *Vatra* – Revista învățătorilor din județul Năsăud, Anul V, Nr. 6-12, iunie-decembrie 1939, pp.165-168. Notele ce urmează fac parte din lucrare.

² Meleni = feciori până la vârsta de 20 de ani.

Cu toată simplitatea vieții lor, traiul păcurarilor este bun. Rareori se ivesc neînțelegeri între ei, iar în cazul unor iviri, baciul este obligat să le aplaneze. Tot timpul zilei sunt ocupați cu pășunatul oilor și abia, seara, se întâlnesc împreună când își povestesc întâmplările de peste zi și încep să-și depene firul poveștilor, moștenit de la înaintașii lor.

Această viață patriarhală, pe cât de simplă, tot atât este de interesantă, ceea ce reiese atât de sugestiv din cele câteva texte mai jos anexate.

Povești despre păcurari

O fost odată patru păcurari și între aceia unu mai prostălu, mai slăbuț, pa care îl tăt ciufulue ceilalați. Așă, cân plouă și cân vine de la oi, nu-i da de mâncat, până ne aduce și câte on umăr de lemne. Cân o fost odată, iel o mârș la oi, pă munce și cum fulgera și trăsne, o văzut p-o lespede, pă stâncă, un mât care să tăt da cu pcicioarele în sus și zice: „Dă, Ilie!”. Și ori cât o trăsnit, tăt nu l-o nimerit. Atunci păcurariu o dat cu bota și l-o și crepat, drept în două, apoi o văzut că să oprește ploaia și coboară on om, cu haine și o zâs cătă el: „Ce bunătate să-ț fac ieu țâie, că ai omorât pă dracu, că ieu, cu trăsnete și fulgere nu l-am putut omorî?”.

Iel, atunci, o zâs: „Nu-m trăbă nici o bunătate, decât să mă faci tare, să nu mă mai prindă nici săcure, nici pușcă”. Atunci o zâs Sfântul Ilie cătă iel, că „să te fac să nu mori, nu te pot face, dară te-oi face năzdrăvan”, și apoi i-o spus că din ce i-a ci moarcea, adică din plumb de argint, în care să se afle trii cire de grâu sfânt, trii de săcară și de tăt felul, să cie băgat în plumkbu acela și apoi să-l împuște cu plumbu acela pe subsoara stângă, că numai atunci l-a pute omorî”. Apoi i-o spus Sfântul Ilie că numai acela are să știe unde-i moarcea, căruia i s-a jelui iel. După aceia Sfântul Ilie s-o înălțat în ceri și iel s-o dus, cu oile la colibă.

Cân o sosit la colibă, ceilalți păcurari nu i-o dat de mâncat și l-o mânat după lemne, cum le-o fost uzu lor. Apoi, iel s-o dus și o smuls on molid din rădăcină și l-o adus în colibă. Atunci păcurarii s-o spăriet cân l-o văzut așa poznit. Apoi s-o dus și o luat on berbec dintre oi, care o fost mai jâb. L-o adus la colibă și cân i-o dat un pumn, o fost belit gata și apoi l-o pus pă foc să ciarbă. Apoi s-o datu-să ș-o cemat pă doi păcurari, care nu l-o ciufulit, să mânce și s-o ospătat; la ceilalți le-o dat cu cioante în cap. cu ceilalți doi, apoi, s-o dus și s-o făcut tâlhari. Furau mărhăi, cau și oi.

Povești despre păcurari

Într-o zi o zâs cătă prietenii lui că din ce are să-i cie moarcea lui. Pe unu l-o trimăs în Baia-Mare după sare și acolo l-o prins. Dacă l-o prins, o zâs pandurii că atunci l-or lăsa, dacă a spune care-i moarcea căpitanului lor. Și apoi o spus, pe unde să-l împuște, cu glonț de argint, subsuoară. După ce o văzut iel că nu-i mai vine tovarășu cu sarea, s-o dus iel să-l scoată pe tovarășu lui și atunci pandurii l-o împușcat, dară iel o murit, numai la tri zâle. Atunci s-o adunat tovarășii lui și le-o spus:

Care sânteț, tari și mari,

Vă lipciți lângă tâlhari.

Care sânteți cicăit,

Să vă duceți la părinț

Apoi le-o mai spus că iel o împlântat on topor, de oșăl, într-on stâlp de cer, și o zâs că, cân o ieșî topor din stâlp, atunci are să înjie și iel.

Salva – Ion Vasile, 37 ani – 1934.

La oi, păcurar și la boi, bouar, pe munți nu umblă oameni cuminți, „numai cei tari din virtute și slabi de mince”. Așa i-o blăstămat Dumnezeu cu Sfântu Petru. Meseria ceia bună îi să cii păcurari.

On bârsan a avut mulce oi și de tăiș on păcurari bun. Odată s-o supărat și o zâs că nu să plăceșce să le țâie și le-o vândut și s-o făcut neguțător cu boaldă. Ciobanu, îmbrăcat cu cojoc, o agiuns în satu Curtuius¹ și o vrut să să bage iarăși slugă la oi. L-o îmbgiet on oue, iar păcuraru l-o întrebat, câte oi are. Omu i-o spus că: „vreo câteva”. „Peste sută, ori sub sută?”, l-o întrebat păcurariu. Pântru că cine are peste sută, am și de ce griji și are și ce să-mi pună în straiță de mâncare. O aflat și așa on om cu o sută douăzeci de oi. S-o băgat slugă, dară oile nu ierau bine gedace. O umblat la iele porcari, nu păcurar, zâce iel. Apoi i-o spus stăpânului că douăzeci de oi îs călbăgite, o slobozât gușă care, iar s-o tras. Apoi pe cele douăzeci le-o dus și le-o vândut, tâte la on alt om, din alt sat. Iele o murit tăce. Atunci omul l-o pârât și o mârș la cele sănătoasă și s-o dovedit că n-are oi cu călbază și o scăpat. Din cele o sută n-o perit nici una. Bârsanu păște oile tăce într-un drept, le păște și sara și noaptea, iar zâua, în zori, cân picică rouă, nu le pășuna. Iel cunoște și locu bun pântru pășunat și locurile

¹ Curtuius, județul Someș.

pline cu călbază, crescută în locuri apătoasă. Așa îs păcurarii buni, iei cunosc tătdeauna cum trăbă să grijască de oi.

Runcul Salvei – Ion Pavelea, 60 ani – 1935.

Fotografie din colecția artistului Maxim Dumitraș

RESTITUIRI

Fotografie din colecția Dorin Dologa

Băile Sângeorz, Jud. Ploiești

Vile Dr. Popp, Căminul

Fotografie din colecția Dorin Dologa

PĂMÂNT ROMÂNESC

GEORGE COȘBUC

Drept deasupra locului, de unde izvorăște Argeșul, frumosul râu, pe lângă care s-au arătat cele dintâi semne de viață ale stăpânirii muntenești, se înalță, pe granița Ardealului, Negoitul, cel mai înalt munte din nesfârșita mulțime de munți, între ale căror văi locuiește neamul românesc. El întrece Bucegii și Ceahlăul (acesta în Moldova) și cu negurosul său pisc stă ca un uriaș, care s-a ridicat în picioare și se uită de-a lungul tuturor țărilor locuite de români, ca să vadă roată pe lângă sine neamul românesc de pretutindeni.

De aici, de pe Negoitul, când te uiți roată, ce de frumusețe a lui Dumnezeu se vede până unde poate străbate puterea ochiului! Păduroșii munți ce se țin unii de alții și-n dreapta și-n stânga, cu sate ascunse prin văile lor, și la poalele lor câmpii pretutindeni, udate de râuri cu orașe pe marginile lor, și grâul pe câmpii ca aurul topit și revărsat.

Ce de pământ și ce lume! Și tot acest pământ, această nesfârșită întindere de pământ, e locuit de neamul nostru, al Românilor, și toate râurile acestea sunt râuri românești, și toate satele ale noastre.

Pe-aici au trăit strămoșii noștri. Ei s-au luptat să-l apere și să ni-l lase – și iată, au avut pentru ce să lupte – și nepoți ai noștri pe-aici vor trăi până-n veac, de-or ști să-l apere și-o vrea Dumnezeu să le ajute.

Și cu toate că de pe Negoitu se vede așa de mult pământ românesc, acesta nu nici a zecea parte din cât îl avem noi (adică România) și pe care locuim de veacuri. Noi, popor cu obârșie în adâncimile vremii, am avut destulă vreme să ne înmulțim ca nisipul mării și să ne întindem în laturi cum bătrânul stejar își întinde frunzișul său acoperind din an în an tot mai mult pământ! Și suntem mulți ca iarba câmpului și ca frunza pădurii, și când suntem așa de mulți, de cine să ne fie frică?

Iată Ardealul, țară largă cât Muntenia, înconjurată de toate părțile de munți, ca o cetate de zidurile ei. Într-adevăr cetate, de Dumnezeu făcută și parcă anume dată nouă să ne fie adăpost. Ardealul e închis cu multă pădure de toate părțile, numai pe ici pe acolo poți străbate într-însul pe câte o vale cu prăpăstii. Roată împrejurul Ardealului sunt așezate cele șapte țări ale Românilor, ca un șanț negrăit de larg în jurul cetății.

Spre miazăzi e Muntenia, care merge din munte până-n Dunăre și de-a lungul până în mare. La răsărit e Moldova până-n Prut, astăzi, dar mai înainte vreme Prutul o tăia în două și Moldova ținea înainte încă mai pe-atâta, până în râul cel mare al Nistrului. Partea asta e acum sub stăpânirea rușilor și se cheamă, cum a chemat-o din gura noastră, Basarabia, adică Țara Basarabilor celor isteți de peste Olt.

Spre miazănoapte, deasupra Moldovei, e Bucovina, cuibul vechiu al moldovenilor, căci la Suceava, în Bucovina, era scaunul Domnilor și al mitropoliților din Moldova cea mai mare de altădată. Astăzi Țara lui Ștefan, Bucovina, e în stăpânirea austrieilor, care au făcut pe turci să le-o dea, iar aceștia au dat-o, cu toate că n-aveau nici un drept și s-au apucat să vândă ce nu era al lor.

Spre apus de Bucovina e Țara Maramureșului, locul de baștină al lui Dragoș și Bogdan-Vodă, cei ce au descălecat Moldova.

Dincolo de Maramureș, pe partea de spre apus a Ardealului, e Crișana (Bihorul) numită așa după cele trei râuri: Crișul-Alb, Crișul-Negru și Crișul-Repede, și merge până-n râul cel lat al Tisei, pe șesul cel mare al Țării Ungurești.

Sub Crișana, scoborând în Dunăre, vecină cu Oltenia noastră, este Țara Timișoarei, numită astăzi Banatul, alt cuib al românilor, căci apărat cum e de munți și de Dunăre și însuși el fiind muntos, a fost totdeauna adăpost al românilor. Și așa, acum e vecin cu Mehedințul¹ nostru și cu Hațegul din Ardeal, și sunt toate trei colțuri de țară prin munți, aici a fost și cuibul lui Decebal și al celor de mai târziu aduși de Traian; într-acest loc a fost o adevărată și neclintită vatră a românismului.

Acestea sunt cele opt țări locuite de români. Iar asuprirea vremii și întâmplarea a făcut că numai Muntenia și Moldova fac o stăpânire românească, Regatul României, iar celelalte sunt sub jugul străinilor. Una, Basarabia, e sub mâna rușilor; una, Bucovina, sub a

¹ Județ (comitat) în România apuseană.

austriecilor, iar patru, Ardealul, Crișana, Maramureșul și Banatul sub a ungarilor. N-a fost totdeauna așa...

*

Ori sub ce stăpânire ar fi țările noastre, *noi suntem un singur neam, cu o singură limbă, cu un singur gând și un singur dor*. Precum ieșite dintr-o tulpină, crengile de deosebesc, așa și noi, dacă ne numim Olteni și Munteni și Bănățeni, și ne deosebim după port și (puțin) și după graiu, noi tot un neam suntem: mai multe crengi, dar o tulpină, un singur stejar. Același pământ ne ține, același vânt ne bate, și când suferă o creangă, suferă întreg stejarul.

De la Nistru pân' la Tisa, zice cântecul. Pe cât e Ardealul de lat, pe atâta dincolo de el spre apus până la Tisa e pământul românesc. Spre răsăritul Ardealului, cât e de lată Moldova până-n Prut, tot pe-atâta dincolo de Prut e pământ de-al nostru până în Nistru. Așa e de la apus spre răsărit.

De la miazăzi spre miazănoapte ar fi tot cam aceeași cale, căci pământul României e rotunzit, iar mijlocul ei, cum e osia la roată, ar fi în partea despre răsărit a Ardealului, tocmai pe la izvoarele Oltului.

Suntem mare neam și mulți noi Români, căci afară de câți trăiesc pe pământul nostru, de care am vorbit mai sus, sunt Români dincolo de Dunăre în Dobrogea, care e de curând numai a noastră – măcar a fost acum vreo cinci sute de ani a noastră pe vremea lui Mircea cel Mare, dar el a scăpat-o din mâini, când l-au strâmtorat turcii. De-a lungul Dunării prin Bulgaria sunt sate întregi românești și până către Plevna și mai încolo până sub munții Balcani sunt Români pe ici-colea. Tot așa prin câteva văi ale Țării Sârbești, apoi Aromâni, cum își zic cei din Macedonia (și Epir, Tesalia și Albania) în Țara Turcească.

Vă puteți închipui numărul cel mare al Românilor¹!

¹ *Foaia poporului*, Sibiu, Anul XXI, 1913, nr. 15 (7/20 aprilie), p. 5; Cele de sus le-a scris când trăia în România.

ÎNSEMNĂTATEA REUNIUNILOR CU PRIVIRE LA ÎNAINȚAREA POPORULUI ROMÂN

IUSTIN SOHORCA

Motto: *În unire e puterea*

Iată o scurtă, dar mult cuprinzătoare maximă. Vorbele de sus cuprind tot, despre ce voiesc a vorbi.

Ce vor să zică cuvintele acestea? Ce alta decât, că la orice lucrare e bine să se asocieze mai mulți, ca astfel cu puteri unite să lucreze pentru același scop?! Sau ce alta, decât ajutorarea împrumutată, care încă este un fel de unire, prin care sunt ajutat de altul pentru scopurile mele, dar în schimb și eu îl ajut în lucrările sale și pentru scopurile sale.

Viața de toate zilele ne dovedește mai bine însemnătatea vorbelor de sus.

Nu-i așa, dragi cititori, că având a clădi de exemplu o casă, cât de bine ne cade, când unul ne dă un sfat, altul alt sfat, ba unii ne sar în ajutor și ne ajută cu lucru?... Da, ne cade bine aceasta, căci patru, șase sau opt ochi văd mai multe decât doi, și având mai multe sfaturi bune, ne putem forma ușor un plan statornic de urmat.

În ziua de astăzi, abia pot crede că cineva poate trăi fără sprijinul altuia, fie acela sfat ori faptă. Nu poate, căci lumea s-a înrăutățit, iar mijloacele cu care ne-am putea ajunge scopurile de multe ori sunt în mână străină, care le știe folosi prima dată în folosul său vânzându-ni-le apoi nouă cu un preț, câteodată foarte mare!

Lumea e grea și pe zi ce merge se îngreunează tot mai mult.

Văzând oamenii aceasta și fiind convinși că *în unire e puterea*, au venit la ideea de a forma *Reuniuni*.

Reuniunile sunt diferite, precum diferite sunt și lucrările ce au de urmat.

În general le putem împărți în: *Reuniuni culturale, economice și comerciale*.

Reuniunile culturale au de scop luminarea poporului pe terenul literar, a-i învața mintea cu cunoștințele necesare, cu ajutorul cărora să se poată lupta cu mai mult succes în contra valurilor vieții grele de toate zilele.

O samă din acestea reuniuni sunt și petrecătoare, dar totodată folositoare cum sunt de exemplu celea de cântări.

Reuniunile de cântări ne desprind în cântările frumoase, care servesc spre lauda lui Dumnezeu și ne câștigă onoare înaintea oamenilor.

Reuniunile economice au de scop luminarea poporului mai mult în mod practic.

Arată calea și modalitățile cum trebuie purtată economic pământului rațional, se năzuiește a îmbunătăți rasa vitelor economice și de prăsilă adică, a înpopora ținuturile cu vite corespunzătoare. Mai departe ne arată calea cum să facem parale din produsele pământului și vitelor noastre, cum de exemplu reuniunile de lăptari, lânării, țesături, etc.

Reuniunile comerciale au de scop procurarea articlilor de lipsă pentru popor, acești articli a-i vinde cu un preț mai mic, dar totodată să fie buni și curați. Înlesnesc mai departe valorizarea produselor noastre și ne feresc de mărfurile rele și netrebnice ale jidanilor, care – durere – ne cotropesc și ne exploatează după placul lor.

Iată, dar, pe scurt, însemnătatea reuniunilor.

Din cele amintite până aici se poate vedea scopul bun și nobil ce-l urmează reuniunile. Se mai poate vedea oarecare legătură între ele. Legătura aceea este: *reuniunile de cetire* sau *culturale* ne dau ocaziune a ne înmulți cunoștințele teoretice, cunoștințele acestea cu ajutorul *reuniunilor economice* le punem apoi în praxă, iar produsele câștigate prin *reuniunile comerciale* le putem valoriza.

Dar reuniunile au și scopul de a ținea poporul la înălțimea cuvenită, a ținea pas cu alte popoare culte, așadar au menirea de a împrăști lumină și cultură.

Luându-le mai specificate, să vedem cum?

1. Reuniunile culturale

Despre acel individ se poate zice că e cult, care își poate face idei curate despre orice obiect, acele și le poate exprima cu ușurință, așa încât să poată fi înțeles de oricine.

Despre acel popor se poate zice că e cult, care are astfel de bărbați, dar nu numai din pătura cărturarilor, ci chiar din acea a plugarilor. Exemplu ne poate fi poporul francez. La ei plugarul este așa de înaintat în cultură încât gazeta ori o carte științifică economică, nici la

lucrul câmpului nu o lasă de lângă el, în loc să tragă *un somn de amiază*, el citește, prin aceasta își câștigă cunoștințe noi. Oare care are mai mult folos, oare unii plugari de-ai noștri sau francezul; acela cu *somnul* ori acesta cu cititul?

Unii plugari de-ai noștri trag *somnul de amiază* și adoarme așa de bine încât nu se trezește decât acolo către seară. Ce-i cu plugul?... Unde-i este ziua?...

În loc să câștige ceva, a pierdut. Toate acestea pentru strămoșescul *somn de amiază*.

Francezul are mai mult folos, căci el e și cu ziua folosită și e înavușit și cu cunoștințe noi. Care e deci mai cu minte?... Sigur, că francezul, căci el e convins că prin citire își câștigă cultură.

Românul încă citește. Mai în fiecare casă putem afla o biblie sau un calendar vechi, tot așa păscălia și alte cărți de povești. Din acestea citește și răscitește și atunci când le știe pe de rost. Sunt cam răniți aceia care țin câte o gazetă sau au ceva cărți mai bune.

Toți – afară de cei ce au gazete – sunt lipsiți de razele binefăcătoare ale științei. Trăind în lume au numai un scop și acela este: a munci din greu, ca să nu-i afle moartea șezând. Lucră mult, dar de multe ori nu e îndestulat cu folosul ce-l are. Dar să mângâie, căci își zice: *Așa a dat Dumnezeu!* Da, așa a dat Dumnezeu, dar Dumnezeu a dat și minte omului și i-a dat voie și voie liberă de a o folosi¹.

(va urma)

¹ *Foaia poporului*, Sibiu, Anul XIII, 1905, nr. 41 (9/22 octombrie), pp. 544-545.

SOLOMON HALIȚĂ ȘI ROMÂNII DIN ARDEAL

EMIL PRECUP

Spiritul năsăudenilor, oriunde s-ar găsi ei, este național, constructiv și luptător. Crezul lor de viață este înfipt în etnicul românesc. Fapta, ca și credința lor, a fost întotdeauna, categoric, pan-românească și îndrumată intens spre viziunea unității naționale, spre împărăția comună a tuturor fraților de același sânge. Prin străduința lor unică de a se afirma ca români, ca patrioți contopiți în preocuparea mare a tuturor înaintașilor revoluționari, din veac în veac au urmărit același crez, același ideal al unității naționale.

În această străduință îl vedem încadrat și pe Solomon Haliță prin anul 1887, cu ocazia adunării Schulverein-ului german din Austria, când în revista sa „Gheorghe Lazăr” (pag. 92-93), își exprimă dorința de a înființa, după modelul asociației germane, o societate românească generală a tuturor românilor, pentru susținerea românismului în străinătate cu gândul de a apăra pe românii ardeleni de deznaționalizare („Icoana unei școli...”, pag. 271).

În aceeași linie de vrere românească se găsește Solomon Haliță și în anul 1902, când, adresându-se prietenului său de la Blaj, profesorul Gavril Precup, fost coleg de școală la liceul din Năsăud – și acesta un entuziast român și luptător – îi scrie să-i trimită date privitor la starea culturală a românilor din Ardealul subjugat, pentru o conferință ce trebuia să aibă loc pentru publicul bucureștean la Ateneu.

Dăm în întregime scrisoarea:

Frate Gavrilă,

Un amic al meu, profesor și deputat, s-a înscris, după îndemnul meu, să țină o conferință la Ateneu asupra culturii românilor de peste munți. Am crezut că e bine să se facă cunoscută situația culturală a românilor subjuogați, unui public mai mare, prin o conferință. În afară de materialul care îl are la dispoziție aici, are nevoie de date mai proaspete. Te rog, dar, să-mi scrii ce opere ar putea consulta asupra acestei importante chestii. În special, are trebuință de date cu privire la școlile de toate gradele, organizarea lor, societățile economice, diferite societăți culturale, reuniunile învățătoarești, reviste, ziare, luptele pentru așezămintele culturale, etc.

Ai biblioteca gimnaziului la dispoziție, ai pe Dr. Augustin Bunea, pe care îl rog să-ți dea toate lămuririle. Scrie-mi titlul cărților și cortul lor, ca să și le poată procura. Conferința va avea loc prin ianuarie. E necesar, însă, să aibă materialul chiar de acum.

Te rog, dar, nu fi leneș și-mi răspunde cât mai în grabă.

7/20 noiembrie 1902.

Amic Haliță Ministerul Cultelor¹.

¹ *Plaiuri Năsăudene, București, Anul I, 1943, nr. 5-6-7.*

SPOVEDANIE ÎN FAȚA GROPII

- Gânduri -

OCTAVIAN A. SCRIDON

De obicei, în viața omului trec atâtea și atâtea zile, fără să simțim că în fiecare apus de soare se încheie o pagină din marea carte ce ne-o scriem, fără să ne dăm seama că fiecare amurg ne fură o mână de lână din caierul – mai alb ori mai cenușiu – al vieții ce ne-a fost dăruită. Dar poate mai bine-i așa. Am lăcrima prea mult în taina înserărilor, ne-ar mistui prea dureros nostalgia atâta doruri neîmplinite. E de-ajunsă tristețea toamnelor dezgolite. Ce poate fi mai dureros, mai chinuitor, intrând într-o pădure, decât covorul nesfârșit al frunzelor palide și ... moarte?

Și totuși, în afara acestor realități, - trecând chiar peste ele, - fiecare dintre noi avem câteva zile cu înțelesuri mai adânci, câteva zile în pragul cărora ne oprim, ne scuturăm povara ce ne istovește, rezemându-ne, la porțile ce ne stau zăvorâte, toiagul indulgenței pribegii. Ne așternem sumanul pe marginea șanțului și ne ascundem în palme obrajii palmuiți de vântul nesfârșitelor nerușinări întâlnite pe cărare, pentru ca, în sfârșit, să dăm frâu liber gândului încătușat.

22 Noiembrie

Pentru atâția o zi ca orișicare alta. Pentru mine, însă, așa cum n-a mai fost niciuna.

Era o sâmbătă cernită. Cerul plângea cu lacrimi curate de zăpadă. Jelea oare și el durerea mea? N-am știut atunci și nu pot ști nimic azi. Cine-mi poate spune că voi ști mâine? Bănuiala, însă, m-a stăpânit ori mă va stăpâni întotdeauna.

Era prea mare suferința, pentru ca cerul însuși să rămână împietrit.

Într-adevăr, pierdusem totul. Simțeam că zilele ce vor urma nu-mi vor putea întări credința rostului ce-l mai avea viața pentru mine. Tata așezat de alții cu mâinile încrucișate pe pieptul ce nu mai zvâcnea.

Tata

Ce stranii rezonanțe are azi cuvântul acesta în mintea mea. Și ce puteam simți oare acum nouă ani când, abia, dacă-mi puteam da seama că de a doua zi nu-mi va mai fi îngăduit să-l rostesc.

Eram copil atunci – mai copil ca azi – și în neștiința mea încercam să desprind înțelesul răpirii ce se săvârșea. Firește, îmi propuneam un lucru prea greu pentru îngustimea minții mele.

Și dacă m-am văzut în neputința de a da un răspuns mulțumitor întrebărilor ce mă chinuiau, am aruncat întreaga răspundere în spatele lumii acesteia care, de atâtea ori, aruncă pe ulițele deznădejzii puterea de rezistență a celor slabi.

Îmi aduc aminte cum, reîntors la școala de unde plecasem la vestea îngrozitoare, prietenii mei – aceia care înainte se uitau la mine cu dragoste și, îndeosebi, cu încredere – în ziua aceea și în cele ce au urmat au încercat să-mi arunce zâmbetul lor de compătimire, sortit să exteriorizeze întreaga lor milă. Îndrăznesc să spun azi, cu toată convingerea, că în situațiile acelea am simțit, mai mult decât în fața loviturii însăși, întreaga putere a durerii.

Cine n-a fost compătimit, cine n-a fost privit cu milă, nu știe ce însemnează suferința în nesfârșitele și potopitoarele ei chinuri.

Lumea. Da, ea a fost de vină. Și am început s-o ocolesc, urând-o așa cum numai un copil poate să urască. La început, trebuie să recunosc, a fost greu, pentru că era pustie singurătatea mea. Cu fiecare zi ce trecea, însă, descopeream în pustiul de la început colțișoare înverzite, gata să-mi ofere câte o clipă de răgaz liniștitor care să răsplătească dogoarea setei ce simțeam după răspunsuri. O clipă numai și-mi era de ajuns. Apoi, cu vremea, oazele s-au înmulțit și stând mereu, mereu cu mine, m-am împrietenit cu propriile adâncuri și cu sinceritate caracteristică numai lor. Apoi, îmi sunt așa de dragi, pentru că-mi îngăduie să-mi plimb de atâtea ori tristețea pe întinsul nesfârșit al plaiurilor lor.

Adâncurile sufletești. Mai nepătrunse decât străfundurile mărilor și, poate, tot așa de vaste ca nesfârșirea bolții.

Cerul. Sufletul. Marea...

Mă opresc aici, deși pornit pe drumul acesta, mi se deschid atâtea ademenitoare perspective de gând. Mă opresc, totuși, pentru că nu mi-am luat merinde pentru o cale mai lungă și teama neajunsurilor, inerente unei călătorii îndelungate, mă înspăimântă.

De altfel, ziua aceasta – 22 Noiembrie – îmi poruncește să rămân și peste noapte, cu gândul, la căpătâiul gropii scumpe. O noapte, cel puțin, lângă inima ce a fost dogorită de atâtea dragoste pentru mine.

Ziua aceasta, tată dragă, mă surprinde departe, ce este mai vizibil din mine, de crucea ce-ți străjuiește veșnicul locaș. Cu cea mai bună parte, cu ce mi-ai lăsat mai curat și mai permanent ca moștenire, vin de cu seară să-ți pot aduce ofranda în zori de zi.

Nouă ani se încheie, în noaptea aceasta, de când a început chinuitorul tău exil. Nu ți-am auzit șoapta și n-am fost dezmiardat de seninul privirilor tale. O, dar aș fi nedrept dacă aș susține că în tot acest timp ai fost departe de mine. De atâtea ori, în momente grele prin care am trecut, ți-am simțit prezența nemijlocită.

N-aș putea preciza toate clipele în care, îngenuncheat în fața altarului sfânt al Bisericii Blândului Galileian, am recunoscut șoapta îndemnurilor călăuzitoare pe drumul ce se pierdea în necunoscut.

Credința mea rămâne de nezdruncinat: nu, nu ne-ați părăsit.

Cât de mângâietoare este, pentru copilul deznădăjduit, credința aceasta! Să știi că în valea plângerii te însoțește și se roagă pentru tine un suflet din Cerul nădejdlor omenești, din împărății de lumină și cântec.

Nesfârșită bucurie!...

Vin și astăzi, iubitul meu părinte, să-mi plec genunchii în fața amintirii ce mi-a alinat cele mai crude și mai aspre suferințe. Astăzi, parcă mai mult ca altădată, simt nevoia unui călăuzitor. Urcușul e greu, iar avântul tinereții mi-a fost slăbit de atâtea nemiloase încercări. De ce să roșesc în fața acestei mărturisiri? E un adevăr pe care sunt dator să-l primesc cu resemnarea cu care primim inevitabilul. Iată de ce, rugămintea mea de azi e mai fierbinte decât cea de ieri.

Sunt încredințat că toate eforturile vieții trăite pe patul ultimelor suferințe. Abia, acum, încep să-mi dau seama cât de sfâșietoare a trebuit să fie despărțirea de copiii pe care i-ai iubit, cum ți-ai iubit lumina ochilor.

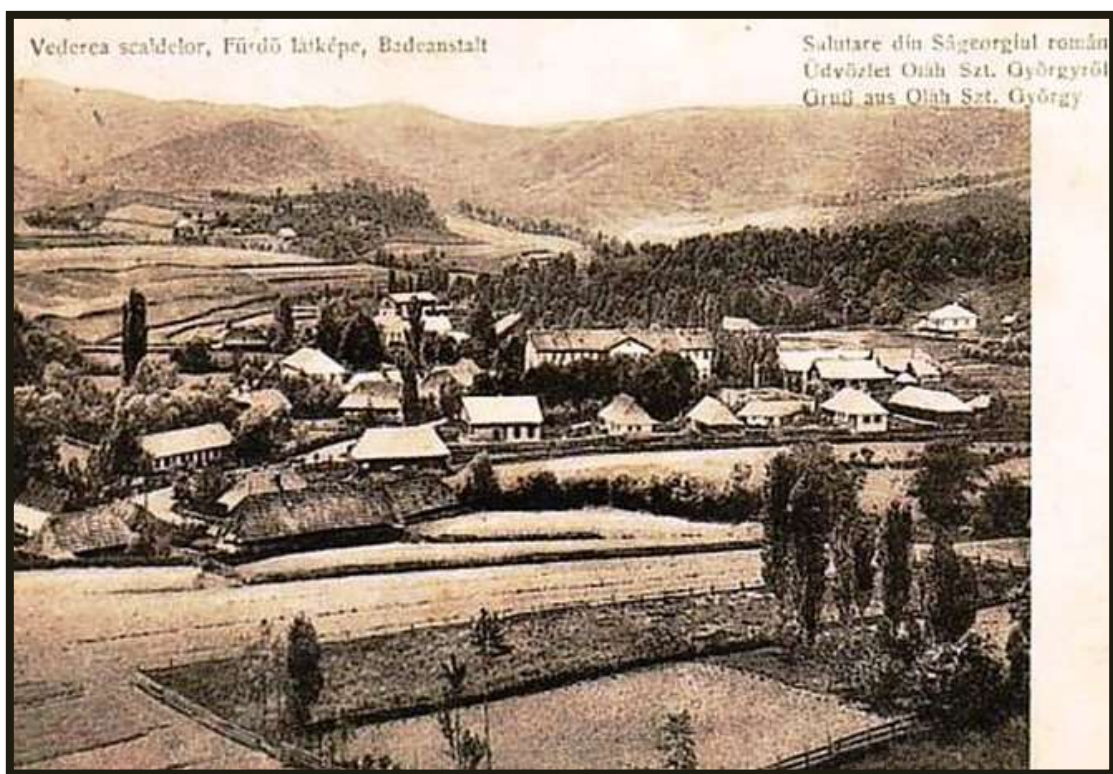
Tu ai fost bun; așa te-am cunoscut vecinii, prietenii și copilașii tăi. Ai fost bun așa cum ne povestește mama în puținele seri, când ne adunăm la casa pe care au clădit-o – cu puțin înainte de despărțire – strădaniile tale.

De acolo de sus, unde te-a așezat pilduitoarea ta viață, cerșește, zi și noapte, îndurarea Cerului pentru cei dragi de pe pământ. Iar atunci când deznădejdea va încerca să sape albie adâncă în câmpiile sufletului meu, trimite-mi pe adierile nepătrunsului șoaptele încurajării, căci eu, cu drag, îmi voi pleca urechea la glasul venit din adâncuri și-l voi înțelege.

El îmi va hrăni sufletul pentru marea bătălie ce mă așteaptă, bătălie a cărei victorie de mâine va fi în aceeași măsură a copilului, ca și a părintelui său¹...

¹ *Năzuința*, Bistrița, Anul II, 1939, nr. 51 (12 noiembrie), pp. 2-3.

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETATE

Fotografie din colecția Dorin Dologa

Fotografie din colecția Dorin Dologa

Conscripția de dare a satului

Sângeorz-Băi din 12 octombrie 1698

DORIN DOLOGA

În primăvara anului 1686 armata habsburgică a pătruns în Transilvania, iar după zdrobirea turcilor în bătălia de la Mohacs din anul 1687 și ocuparea Belgradului de către habsburgi, transilvănenii au renunțat la protecția otomană și au intrat sub cea a Imperiului habsburgic. Treptat habsburgii și-au instaurat dominația asupra Transilvaniei. Pentru o mai bună impunere a dărilor aceștia au alcătuit mai multe conscripții prin care au luat în evidență locuitorii și bunurile acestora. Acest lucru ne apare astăzi ca un lucru banal, dar în epoca respectivă constituia un element de noutate. Prin acest nou sistem fiscal vechea dare colectivă a fost înlocuită cu una personală, corespunzătoare cu impozitul modern pe venitul global. Acest mod de percepere a dărilor s-a generalizat și în Moldova în anul 1700 și în Țara Românească în anul 1701. Acest sistem anunță ruptura față de perioada precedentă, desprinderea de vechi, aduce schimbarea. În epoca medie accentul cade pe ceea ce este comun, cea care contează este comunitatea. Epoca modernă este marcată de individualism, de singularitate.

Aceste conscripții ne oferă informații importante privind numărul familiilor, caracterul etnic al acestora, numele capilor de familie din perioada respectivă, averea și ocupațiile acestora, producția agricolă, economia locală. Fiind o evidență fiscală, conscripția din 12 octombrie 1698 are un caracter precis și pragmatic. În ceea ce privește cultivarea pământului a fost înregistrată producția agricolă și nu suprafața, iar în ceea ce privește creșterea animalelor, pe cele de tracțiune și oile, adică sursele de venit ale locuitorilor. Cu siguranță locuitorii dispuneau și de vite și cai, dar acestea nu au fost evidențiate în cadrul conscripției.

Conform conscripției din 12 octombrie 1698 la Sângeorz-Băi existau 45 de familii¹. O familie avea în vremea aceea în medie circa cinci membrii. Astfel, la sfârșitul secolului al XVII-lea la Sângeorz-Băi trăiau ceva mai mult de 200 de locuitori. După cum putem constata satul Sângeorz-Băi avea o populație relativ numeroasă. Un sat avea în perioada respectivă circa 25 de familii. În ceea ce privește component etnică, toți locuitorii din Sângeorz-Băi erau români. Conscripția din 12 octombrie 1698 este primul document care ne dezvăluie numele capilor de familie din Sângeorz-Băi.

Societatea românească era o societate agrară pentru că pământul era averea principală, iar munca acestuia constituia ocupația de bază, cea mai răspândită. Acest lucru este valabil și pentru Sângeorz-Băi. Dintre cele 45 de familii din Sângeorz-Băi, 35 de familii (77,77 % din totalul familiilor) se ocupau cu cultivarea pământului, iar 10 familii (22,22 % din totalul familiilor) cu creșterea animalelor². Majoritatea locuitorilor se îndeletniceau cu agricultura și mai puțini cu creșterea animalelor. Explicația acestui lucru este una firească. În primul rând necesitatea de bază, cea a obținerii hranei se putea rezolva în primul rând prin cultivarea pământului. Creșterea animalelor era o ocupație complementară. Totuși acest sector era unul de mare importanță. Condițiile naturale din Sângeorz Băi erau favorabile pădurilor, fânețelor, pășunilor. De aceea, aici exista mult pământ ocupat de acestea. Pământurile cultivabile erau puține.

În perioada respectivă se practica rotația terenurilor. Acestea erau împărțite în două sau trei părți. Într-un an se cultiva o parte a terenului, iar cealaltă era lăsată să-și refacă elementele nutritive. În anul următor partea de teren care fusese cultivată era lăsată să-și refacă elementele nutritive, iar partea care nu fusese cultivată era arată și însămânțată. Dat fiind faptul că la Sângeorz-Băi terenurile arabile erau reduse ca întindere, trebuie să se fi practicat împărțirea terenului în două părți și nu în trei. Conform conscripției din 12 octombrie 1698 la Sângeorz Băi s-au obținut 11 $\frac{2}{4}$ cubuli de grâu și 11 $\frac{2}{4}$ cubuli de ovăz³. Un cubul avea 83 de litri și cuprindea patru mierțe⁴. Acest lucru înseamnă că la Sângeorz-Băi s-au obținut 9545 de litri de grâu pentru hrana oamenilor și 9545 de litri de ovăz pentru hrana animalelor, sau 46 de mierțe de grâu și 46 de mierțe de ovăz. Producția de grâu era egală cu cea de ovăz. Acest lucru denotă faptul că locuitorii din Sângeorz-Băi aveau probabil cai, pentru întreținerea cărora ovăzul era esențial și faptul că valorificau ovăzul prin

¹ Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.B.N.A.N.), fond *Anton Coșbuc*, dosar 15, f. 13-15.

² *Ibidem*, f. 13-15.

³ *Ibidem*, f. 13-15.

⁴ Nicolae Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, Editura Științifică, București, 1971, p. 190-191.

comerț, vânzându-l pe piața Bistriței în primul rând. Locuitorii din Bistrița aveau cai, cu ajutorul cărora transportau mărfurile și aveau nevoie de ovăz pentru întreținerea lor. Conscripția din 12 octombrie 1698 nu menționează producția de porumb din Sângeorz-Băi. Aceasta fie nu exista, fie producția sa era redusă, astfel încât nu a fost luată în calcul de către conscriptori. În această perioadă a fost introdusă cultura porumbului, aceasta fiind una nouă. Din conscripție nu rezultă suprafața cultivată cu cereale la Sângeorz-Băi. Știm că în perioada respectivă o cantitate de 20 de cubuli de cereale se obține de pe o suprafață de 10 iugăre de teren. Această recoltă se putea însă obține numai în cazul terenurilor fertile. La Sângeorz-Băi productivitatea agricolă era mai redusă. Pentru obținerea celor 22 4/8 de cubuli de grâu și ovăz erau necesare probabil circa 17 iugăre de teren. Ținând cont de practica rotației terenurilor, suprafața agricolă din Sângeorz-Băi era de aproximativ 34 de iugăre (19,72 hectare), din care erau cultivate anual 17 iugăre (9,86 hectare). Condițiile naturale din Sângeorz-Băi, numărul locuitorilor și animalelor de tracțiune ne determină să considerăm faptul că suprafețele cultivate erau destul de reduse.

Cu excepția celor 10 familii din Sângeorz-Băi care se ocupau exclusiv cu păstoritul, dintre celelalte 35 de familii care se îndeletniceau cu cultivarea pământului, familia care avea patru animale de tracțiune producea cel mai mult, adică patru mierțe de grâu și patru mierțe de ovăz, alte opt familii posesoare a câte două animale de tracțiune fiecare produceau câte două mierțe de grâu și două mierțe de orz fiecare, iar alte 26 de familii care nu dețineau animale de tracțiune produceau câte o mierță de grâu și o mierță de orz fiecare¹.

Agricultura practică la Sângeorz-Băi era una de subzistență. Faptul că terenurile din Sângeorz-Băi erau puțin productive, cerealele aveau o solicitare relativ redusă pe piața internă, iar transportul lor pe uscat la mari distanțe prezenta mari dificultăți explică această situație. Cu siguranță însă că locuitorii din Sângeorz-Băi se ocupau și cu comerțul. Pentru agricultori participarea la schimburile comerciale era esențială. Bani necesari plății dărilor și altor cheltuieli nu puteau fi obținuți decât prin vânzarea unor produse. Recolta de grâu obținută acoperea doar necesitățile consumului propriu al locuitorilor din Sângeorz-Băi. Aceștia valorificau probabil în primul rând produsele animale și o parte din producția de ovăz pe piața orașului Bistrița, aflată la îndemână, sau pe piețele altor orașe din Transilvania și Ungaria. Activitatea comercială a locuitorilor din Sângeorz-Băi pare să fi fost destul de modestă, dar ea exista cu certitudine. Conscripția din 12 octombrie 1698 menționează faptul că aici existau 19 familii (42,22 % din totalul familiilor) care dețineau 20 de animale de

¹ S.J.B.N.A.N., fond *Anton Coșbuc*, dosar 15, f. 13-15.

tracțiune și 180 de oi¹. Conscripția nu menționează felul animalelor de tracțiune, dar dat fiind faptul că în perioada respectivă se practica rotația terenurilor, acestea trebuie să fi fost boi. Aratul părții de teren cultivate odată la doi ani nu se putea face cu ajutorul cailor, ci numai cu ajutorul unor animale mai puternice, cum erau boii. Un număr de nouă familii (20 % din totalul familiilor) din Sângeorz-Băi aveau 20 de animale de tracțiune, dintre care una avea 4 animale de tracțiune, iar alte opt familii aveau câte 2 animale de tracțiune fiecare. Dintre cele zece familii (22,22 % din totalul familiilor) din Sângeorz-Băi care se ocupau cu păstoritul trei aveau câte 30 de oi fiecare, două dețineau câte 20 de oi fiecare, alte două posedau câte 15 oi fiecare, una avea 8 oi, iar alte două aveau câte 6 oi fiecare².

Se observă o anumită specializare în ceea ce privește ocupațiile locuitorilor din Sângeorz-Băi. Familiile în care se practica agricultura nu se ocupau cu păstoritul și invers. Posesorii animalelor de tracțiune nu dispuneau și de oi.

Starea materială a locuitorilor din Sângeorz-Băi era una modestă. Cele 45 de familii aveau împreună doar 50 de florini. Dintre acestea una avea 3 florini, 11 aveau câte 1,50 florini fiecare, 28 aveau câte 1 florin fiecare, iar 5 familii aveau sub 1 florin fiecare. Se poate constata faptul că majoritatea familiilor aveau 1-1,50 florini. Familia care avea 3 florini posedea cele mai multe animale de tracțiune din Sângeorz-Băi și anume patru. Dintre cele 11 familii care aveau 1,5 și 3 florini, 8 familii dețineau câte 2 animale de tracțiune fiecare, iar 3 familii dețineau cel mai mare număr de oi și anume 30 de animale fiecare³.

Redăm în continuare conscripția locuitorilor din Sângeorz-Băi din 12 octombrie 1698⁴:

	Nomina colonorum (Numele locuitorului, capului familiei)	Numerus iumentorum (Numărul animalelor de tracțiune)	Ovium (Oi)	Debet (Datorii)	Pecuniae fl. (Bani Florini)	Trit M (Grâu Mierțe)	Avenae M (Ovăz Mierțe)
1	Illyes Pétrasko	2			1,50	2	2
2	Tuader a Stéphan				1	1	1
3	Dumitra a lui Petrasko				1	1	1
4	Vaszila a lui Dragits				1	1	1

¹ *Ibidem*, f. 13-15.

² *Ibidem*, f. 13-15.

³ *Ibidem*, f. 13-15.

⁴ *Ibidem*, f. 13-15.

5	Iuon a Czirkoan				1	1	1
6	Nekita a lui Szimion	2			1,50	2	2
7	Grigoira a lui Vaszi				1	1	1
8	Gavrilla Olairul		15		0,75		
9	Tuader a lui Szimion		6		0,30		
10	Gyorgyi a Klipesch		30		1,50		
11	Iuon a lui Iérémie				1	1	1
12	Gyorgyi a Stanchiré		6		0,30		
13	Varva a Sburtzi				1	1	1
14	Miruon a lui Vaszi				1	1	1
15	Bultza Grigoira				1	1	1
16	Nikoare a Alexoane		30		1,50		
17	Mironaszé				1	1	1
18	Anitzi				1	1	1
19	Vaszila Iuon				1	1	1
20	Iuon a Markoina				1	1	1
21	Gavrilla Györgyassa	2			1,50	2	2
22	Petra a Griga				1	1	1
23	Nikoare a Vaszi				1	1	1
24	Grigoira Schuka		15		0,75		
25	Petras Gyorgyes	2			1,50	2	2
26	Tuader a lui Ignat	2			1,50	2	2
27	Tuader a lui Iuon		30		1,50		
28	Iuon a Teklé		8		0,40		
29	Grigoira a lui Fraszin	2			1,50	2	2
30	Grigoira				1	1	1

0	Simpojás						
3 1	Groza Vaszi		20		1		
3 2	Vaszi a lui Petrasko				1	1	1
3 3	Iuon a lui Petrasko				1	1	1
3 4	Vaszi a lui Antón				1	1	1
3 5	Grigoria Iuón				1	1	1
3 6	Vaszila Szabados	4			3	4	4
3 7	Praekup	2			1,50	2	2
3 8	Giorgye				1	1	1
3 9	Mihele Anye				1	1	1
4 0	Gavrile Iocsimaue				1	1	1
4 1	Szaff Rebranul				1	1	1
4 2	Dumian Armans		20		1		
4 3	Vaszila Mairan	2			1,50	2	2
4 4	Rimbule				1	1	1
4 5	Petra Nasztaszi				1	1	1
				Summa fl.	50	11 2/4 cubuli	11 2/4 cubuli

Prin comparație cu celelalte sate din zonă, Ilva Mică, Maieru, Năsăud, Rebra, Rebrîșoara și Rodna, satul Sângeorz-Băi era depășit doar de Rodna în ceea ce privește numărul familiilor, oilor, averii în bani a locuitorilor și producției agricole și de Maieru în ceea ce privește numărul animalelor de tracțiune și al producției agricole. O situație referitoare la acestea se poate observa în tabelul următor, extrasă din Conscriptia de dare din 12 octombrie 1698¹:

¹ *Ibidem*, f. 6-7, 11-18.

	Numele satului	Numărul familiilor	Animale de tracțiune	Oi	Bani în florini	Mierțe de grâu	Mierțe de ovăz
1	Ilva (Ilva Mică)	18	14	76	26,50	7 1/4	7 1/4
2	Maieru	40	26	90	48,50	12 1/2	12 1/2
3	Năsăud	18	6	20	18,50	6	6
4	Nepos		6	60	8,50	1 3/4	1 3/4
5	Rebra	11	18		17,50	5 2/4	5 2/4
6	Rebrișoara	26	16	54	31,70	8 1/4	8 1/4
7	Rodna	51	20	254	56,20	12	12
8	Sângeorz Băi	45	20	180	50	11 2/4	11 2/4

Conscripția din 12 octombrie 1698 surprinde existența la Sângeorz-Băi a unei societăți locale românești puternic ancorată încă în sistemul medieval, în care pătrund elemente ce anunță o nouă epocă, cea modernă.

FAMILIILE DIN SÂNGEORZ-BĂI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Familia lui Maftei Dărăban

ELISABETA SCURTU

O altă ramură a familiei Dărăbanilor a fost spița neamului lui Maftei Dărăban. Acesta a fost căsătorit cu Todora, iar împreună au avut doar doi copii, pe **Gavril** și **Eliseiu**. A locuit sub același acoperiș cu Nicolae Dărăban, de aici și presupunerea că cei doi erau rude apropiate, poate chiar frați.

Gavril s-a născut în 1829¹ și s-a căsătorit cu Iliana în 29 ianuarie 1824², având o familie numeroasă. Primul copil a fost **Ioan**, născut în 18 aprilie 1824³, apoi a urmat **Ana**, născută în 24 septembrie 1825⁴, dar decedată în 3 iunie 1847, la 18 ani, de hetică⁵. **Moise** s-a născut în 4 octombrie 1827⁶ și a murit în 29 iulie 1855⁷. **Nastasia**, născută în 12 octombrie 1828⁸, a avut o fată nelegitimă care a purtat numele mamei, născută în 20 aprilie 1850⁹. În 10 februarie 1851¹⁰ s-a măritat cu Nicolae Dărăban la 36 de ani, împreună au mai crescut în casa cu numărul 21 încă trei copii: **Varvara**, născută la 20 iunie 1855¹¹ a decedat în 19

¹ Serviciul Județean a Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (S.J.A.N.B.N.), Fond *Colecția Registrelor de Stare Civilă* (FCRSC) 55, dosar 1131, fila 31.

² *Idem*, dosar 1132, fila 36.

³ *Ibidem*, fila 6v.

⁴ *Ibidem*, fila 10.

⁵ S.J.A.N.B.N., FCRSC, dosar 1146, fila 21.

⁶ *Idem*, dosar 1132, fila 16.

⁷ *Idem*, dosar 1147, fila 41.

⁸ *Idem*, dosar 1132, fila 20v.

⁹ *Idem*, dosar 1134, fila 25.

¹⁰ *Idem*, dosar 1142, fila 28.

¹¹ *Idem*, dosar 1134, fila 39v.

decembrie 1871, la 16 ani de tifus¹. *Senia* s-a născută în 1 februarie 1858² și a murit în 5 iulie 1862 de coriu³, iar *Floarea* s-a căsătorit cu Toader Isip în 21 noiembrie 1870⁴. Nicolae Dărăban a murit în 11 mai 1895, la 83 de ani⁵.

Ceilalți copii ai lui Gavrilă și ai Ilenei sunt: **Melania**, născută în 1830⁶, **Tecla**, născută în 25 octombrie 1832⁷, **Theodor**, născut în 31 iulie 1834⁸, **Ștefan**, născut în 1835 și decedat în 25 iulie 1835, după o lună de viață⁹; **Marin**, decedat în 28 martie 1846, la 12 ani, de boală veninoasă¹⁰ și **Sidor**, născut în 27 mai 1836¹¹ și decedat în 29 iulie 1837¹².

Iliana a murit în 18 octombrie 1836, la 35 de ani, de coleră¹³. Gabriel Dărăban, frate cu Eliseiu, a murit la 48 de ani, în 28 august 1868, de nebuneală¹⁴.

Celălalt băiat al lui Maței și al Todorei a fost Eliseiu care a locuit la casa cu numărul 621. Acesta, născut în 14 iunie 1826¹⁵, s-a căsătorit cu Paraschiva a Nicolae Petri în 11 februarie 1856¹⁶ și împreună au avut patru copii. Prima odraslă a fost **Nastasia**, născută în 22 iulie 1859¹⁷. Dintr-o relație nelegitimă aceasta a avut o fiică, Victoria, născută în 28 august 1884¹⁸ și un băiat, Eliseiu, născut în 1 mai 1888¹⁹. Nastasia s-a măritat în 26 noiembrie 1892 cu Pavelia Gagia din Săcel²⁰. Următorul copil al lui Eliseiu a fost tot o fată, **Ioana**, care s-a născut în 4 martie 1857²¹ aceasta întemeindu-și o familie alături de Simeon Scridon în 2 august 1879²². **Teodora**, născută în 3 martie 1862²³, s-a căsătorit la 23 de ani cu

¹ *Idem*, dosar 1149, fila 12v.

² *Idem*, dosar 1134, fila 44v.

³ *Idem*, dosar 1148, fila 48v.

⁴ *Idem*, dosar 1143, filele 55-56.

⁵ *Idem*, dosar 1150, fila 166v.

⁶ *Idem*, dosar 1132, fila 24.

⁷ *Idem*, dosar 1133, fila 7.

⁸ *Ibidem*, fila 13v.

⁹ S.J.A.N.B.N., FCRSC, dosar 1141, fila 41.

¹⁰ *Idem*, dosar 1147, fila 18v.

¹¹ *Idem*, dosar 1133, fila 21v.

¹² *Idem*, dosar 1147, fila 2.

¹³ *Idem*, dosar 1141, fila 49v.

¹⁴ *Idem*, dosar 1148, fila 133v.

¹⁵ *Idem*, dosar 1132, fila 12.

¹⁶ *Idem*, dosar 1142, fila 37v.

¹⁷ *Idem*, dosar 1135, filele 22-23.

¹⁸ *Idem*, dosar 1138, filele 61-62.

¹⁹ *Ibidem*, filele 103-104.

²⁰ S.J.A.N.B.N., FCRSC, dosar 1145, filele 28-29.

²¹ *Idem*, dosar 1134, 92v.

²² *Idem*, dosar 1144, filele 35-36

²³ *Idem*, dosar 1135, fila 61-62.

Familia lui Maftai Dărăban

Emanoil Popu în 10 noiembrie 1885¹. **Maria**, născută în 2 decembrie 1864², s-a măritat cu Larion Flore de 36 de ani în 10 martie 1888³.

Eliseiu a murit în 19 august 1870, la 44 de ani, de oftică⁴. După moartea sa văduva a născut încă o fată, **Catalina**, în 1 decembrie 1873⁵, care s-a măritat în 23 noiembrie 1899 cu Paramon Neamț⁶.

Sângeorzanul Maftai Dărăban, alături de ceilalți membri ai familiei sale, a fost un om gospodar, a crescut copii, a muncit și și-a dus mai departe numele peste ani.

¹ *Idem*, dosar 1145, fila 5-6.

² *Idem*, dosar 1135, fila 98-99.

³ *Idem*, dosar 1145, filele 12-13.

⁴ *Idem*, dosar 1149, fila 6v.

⁵ *Idem*, dosar 1137, filele 2-3.

⁶ *Idem*, dosar 1145, filele 48-49.

SELECȚIONAREA PREOȚILOR UNIȚI DE JOS ÎN SUS

CAZUL DE LA NĂSĂUD - SIMPTOME ÎNGRIJORĂTOARE

Se știe că după numirea fostului vicar al Rodnei, domnul Tit Mălai, ca profesor la Academia Teologică din Cluj, s-a publicat concurs pentru completarea postului de paroh I al Năsăudului și de vicar.

Erau doi candidați. Unul, părintele protopop Bichigeanu din Năsăud, iar al doilea, părintele protopop Simion Pop din Rodna.

Pentru cel dintâi s-a prezentat Prea Sfinției Sale o delegație compusă din membrii ai Partidului Național Țărănesc (P.N.Ț.) cu un memoriu, cerând numirea acestuia în postul de paroh I și, deci, de vicar.

Pentru părintele Pop s-a prezentat primarul orașului cu un număr de cetățeni, cerând Prea Sfinției Sale a-l numi pe acesta în postul de mai sus. S-a arătat că părintele Pop nu este înregimentat în niciun partid politic, este un om serios și demn a ocupa acest scaun de vicar, cu un trecut frumos în istoria acestui ținut. S-a accentuat și faptul că acest om nu are nici un viciu și este menit să aducă în acest oraș împăcarea spiritelor dominând peste învrăjbirile politice.

Amânându-se numirea și versiunile venite de la Cluj fiind cu totul contrare dorinței, aproape unanime, a Năsăudului, cu excepția puținilor național-țărăniști, primarul orașului Năsăud, domnul avocat Ștefan Lupu, cu o delegație pleacă din nou la Cluj, pentru a aduce la cunoștința P. S. Sale că Năsăudul nu va primi în acest post nici un preot care a fost înregimentat în vreun partid politic și, deci, depărtat de biserică și că în interesul bisericii cer, din nou, ca părintele Simion Pop să fie numit. Au arătat că în cazul când acesta nu va fi numit, Năsăudul va reacționa, prin aceea că se va diminua prestigiul bisericii.

La câteva zile, Năsăudul, după reîntoarcerea delegației, era în mare fierbere. Se auzise că în postul de vicar al Rodnei și, deci, de preot I al Năsăudului, a fost numit cel mai înfocat național-țărănist, părintele protopop Buzilă, fost senator.

Acest fapt era o sfidare, cum nici nu se putea, adresată Năsăudului. După ce preotul Bichigeanu este un bolnav al politicii național-țărăniște, un ranchiunos cum rar se mai găsec,

SELECȚIONAREA PREOȚILOR UNIȚI DE JOS ÎN SUS

mai vine ca vicar și al doilea corifeu național-țărănist. Ori Năsăudul care, aproape în întregime este liberal, acest gest nu-l putea înghiți, cu atât mai mult că ceruse pentru acest post un preot neutru.

A fost rugat domnul prefect să meargă la P. S. Sa și să-l pună în curent că Năsăudul nu va tolera ca să fie înscăunat în acest important loc, un om înregimentat în partide politice și aceasta mai mult că se face la intervenția capilor național-țărăniști de la Cluj.

Rezultatul acestui demers a fost nul, căci părintele Buzilă, prin ce mijloace nău putem ști, a fost numit în acest post spre marea fericire a național-țărăniștilor.

Reîntors, domnul prefect, a spus cele mai de sus năsăudenilor și le-a cerut să se resemneze căci se găsesc în fața unui fapt împlinit.

Reacțiunea a fost și mai mare și s-a declarat că orice se va întâmpla instalarea nu se va face, decât peste cadavrele lor.

După ce domnul prefect, căutat de părintele Buzilă, a arătat acestuia că instalarea nu se va putea face în pripă, ci după două sau trei săptămâni, în care timp se va căuta liniștirea spiritelor și a cerut a-și da demisia din P.N.Ț. pentru a avea un ascendent moral asupra credincioșilor, ceea ce s-a și întâmplat, ba a mai făcut și alte declarații, domnul prefect a dat un bilet pentru P. S. Sa. După două zile părintele s-a întors cu hotărârea că instalarea se va face în ziua de 20 mai, adică peste trei zile. Domnul prefect i-a spus că acest lucru nu se va putea face și că nu poate lua o eventuală răspundere asupra celor ce se vor întâmpla, populația fiind extrem de agitată.

Cu toate acestea, a spus că trebuie în această zi să se instaleze și că va recurge la forța jandarmeriei. I s-a arătat că acest lucru nu se poate face din cauza că nu s-ar putea înconjura un scandal cu urmări funeste, cunoscând firea hotărâtă a populației.

S-a pescuit în apă tulbure și Năsăudul era amenințat că dacă unul singur cutează să spună ceva, imediat va fi arestat de jandarmii care se spunea că sunt concentrați la salva și Rebrîșoara. Atât a fost de ajuns populației și mai ales că se găsea întâmplător în oraș și domnul colonel Anton și un domn căpitan de jandarmi, ca o furie de demență să străbată sufletele celor care știam că sunt în serviciul bisericii, atunci când cer un om vrednic, iar capii bisericii sunt în greșeală, când cu un scop determinat le-a dat ca preot un om pe care nimeni nu-l ceruse.

CAZUL DE LA NĂSĂUD – SIMPTOME ÎNGRIJORĂTOARE

Atât rapoartele poliției, cât și rapoartele jandarmeriei conchideau în a nu se face instalarea, ba ce e mai mult, îl presară pe domnul prefect, luând contact cu populația pentru a arăta că dumnealui a promis P. S. Sale că instalarea se va face și, deci, dorește ca părintele Buzilă să fie primit cu cinste.

S-a născut un vacarm infernal. Cu oamenii nu se mai putea vorbi. S-a telefonat, noaptea, la ora 10 la Episcopia din Cluj, că instalarea să fie amânată pe altă dată, ceea ce nu s-a făcut.

Desigur, că instalarea nu s-a putut face, opunându-se publicul ieșit cu copii și femei, protestând contra faptului de a nu li se fi luat în considerare cererea dreaptă.

Regretăm cele întâmplare și dorim ca pe viitor, pentru prestigiul bisericii noastre, să se țină cont de dorința poporului, mai ales atunci când au cereri bazate și când cer oameni curați și nepătați nici într-un fel, care cu adevărat servesc interesele bisericii.

Dar, Năsăudul avea exemplele proaspete de la Rebrîșoara și Feldru, unde părintele Macrea a fost alungat, neputându-se instala, numai pentru că era înregimentat în P.N.Ț.

Dar mai mult a iritat Năsăudul că părintele Buzilă a făcut imprudența să aducă 100 bătauși din Rebrîșoara, național-țărăniști, care să ia la goană pe năsăudeni și ei să instaleze pe preotul acestora.

În tot acest trist caz, este o rază de bucurie, că poporul reacționează sănătos, forțând preoțimea să părăsească politica și să-și caute de biserică.

Măine, spun oamenii, nu vor trimite copiii la școală unde se va propune un învățător înregimentat în politică.

Poate că așa va fi mai bine. Poporul pornește la selecționarea valorilor.

Instalarea făcută în capela liceului fără Năsăud, compromite prestigiul autorității bisericești și expune pe cel numit la alte inconveniente, iar biserica la o sciziune în stil impresionant¹.

¹ *Răsunetul* (Gazetă oficială a organizației P.N.L. Năsăud), Bistrița, Anul IV, 1934, nr. 1, p. 3. Autorul acestui articol s-a semnat cu pseudonimul *Correspondent*.

MOȘTENITORUL TRONULUI ÎNTRE SOLDAȚII ROMÂNI

- RĂVAȘ DE TABĂRĂ -

G. I. TODEA

La *Buna Vestire*, regimentul nostru a fost onorat de vizita moștenitorului de tron Carol Francisc Iosif.

Fiind martor ocular la primire îmi țin da datorință a descrie impresia, scenele, vorbele schimbate cu soldații noștri, îndeosebi cu Românașii, care ne interesează mai mult ca orice. Moștenitorul de tron a trecut pe dinaintea frontului, așa încât fiecare soldat l-a văzut la distanță de 1-2 pași. S-a oprit înaintea multora, cu surâs vecinic pe buze, întreba numele, comuna, punând fiecăruia întrebări în limba sa.

Vă copiez câteva scene, ca să vă faceți o mică idee de subiectele conversației, redând sincer limba românească, așa cum o vorbește. *De unde ești?* întreabă moștenitorul. *Din Salva*, răspunde leatul. *Unde asta? Lângă Năsăud. Aha! Năsăud. știi io, știo!* Pe altul îl întreabă: *Are copii? Unde a fost decorat? La Galiția. Frumos, asta bun la dumneata.* Apoi, comunică căpitanului Pârcălab să le spuie românește la feciori că *El se bucură mult, dar și neamul se bucură și mai mult când aude că are atâția fiidecorați.*

Apoi trece la altă companie. De obicei, pune întrebări la cei bătrâni și decorați. *Dumneata de unde ești?*, întreabă chiar pe un bistrițean. Acesta, măreț ca toți bistrițenii, zice cu o voce sunătoare: *Din Bistrița, Alteță!* *Aha, știo Bistrița tare frumos. Însurat-o, are copii?*

Tot întrebări care le pune fără ajutor. Feciorii se umpleau de bucurie, auzind vorba românească vorbită de o mlădiță împărătească.

Între decorați era și un subofițer ovreu, Mendelsohn Miksa, care făcea mari pregătiri să-i răspundă moștenitorului ungurește.

Moștenitorul se apropie de el și mare a fost surprinderea tuturor când și pe Mendelsohn îl agrăi românește. Se înțelege de sine, că tot românește trebui să răspundă și acest fapt a stârnit multă veselie în rândurile noastre.

Ajung la secția mitralierelor și văzându-l pe Urs Pavel cu două medalii principale, generalii și comandanții îi explicară moștenitorului, nemțește, bravurile extraordinare ale acestui pui de român.

Moștenitorul îi întinse mâna, îi mulțumi și zise: *Bravo*, și mai departe tot așa, *tare frumos la dumneata!*, iar doi căpitani din suita princiară îl cinstiră cu câte 10 coroane.

Când ajunse la mine, generalul îl informară că mă aflui din primele zile tot în foc. Vorbind mai mult împreună despre persoana mea, moștenitorul mă va privi cu coada ochiului, întorcându-se apoi spre mine, zise: *Sehr gut von Ihnen! Bravo, asta frumos!* Și salutându-mă, făcând cu capul, se depărtă râzând drăgălaș, cred de barba mea respectabilă. I-am zâmbit și eu și i-aș fi spus bucuros ceva, dacă am fi fost amândoi.

A trecut, apoi, la alt regiment, dar când în când ne tot trimitea câte-o privire celora din regimentul 63, care ne luptăm cu atâta eroism.

Moștenitorul a lăsat impresia cea mai bună. Pentru fiecare avu câte un cuvânt dulce, vorbea, vesel, se silea să vorbească românește. Unde întâmpina greutăți, îi ajuta domnul căpitan Pârcălab, dar el repeta încă odată vorba.

Ne-a onorat mult vizita moștenitorului, laudele lui, le și meritam. Ne facem toți datorința fără deosebire. Bucură-te neam românesc că fiii tăi sunt destoinici. Renumele soldatului român va străluci la înălțimea glorioșilor noștri înaintași.

V-am scris acest răvaș, ca să nu pară neștiut o pagină așa de frumoasă din istoria regimentului nostru.

Să dea Dumnezeu să pot sta mereu în front, la locul de cinste. Aproape de douăsprezece luni în foc, mă simt tot mai tare și nu mă doresc acasă decât în finea acestui uriaș război. Urăsc viața de spital, voiui mai bine linia de foc, câmpul de onoare.

Vă salut cu drag¹.

¹ *Foaia poporului*, Sibiu, Anul XXIII, 1915, nr. 31 (12/25 iulie), pp. 2-3.

Fotografie din colecția Dorin Dologa

RĂNILE COMUNISMULUI

CONDAMNAREA COMUNISMULUI

- IV -

RADU PREDA

Așa cum am văzut, dilema etică a politicii europene în ceea ce privește comunismul și sângeroasa lui moștenire rezidă înainte de toate în lipsa de simetrie dintre evaluarea comunismului estic, evident totalitar, și cel vestic, declarat compatibil cu democrația, adică inclusiv cu drepturile omului, de către Rezoluția 1481/2006 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. La întrebarea cum se explică două rezultate complet diferite având însă o bază ideologică *unică* nu s-a răspuns convingător până azi. Dimpotrivă. Consecințele acestei ambiguități complice se văd cu ochiul liber. Astfel, în Germania acestor zile sau, pe fondul crizei financiare, în criticile simpliste la adresa capitalismului falimentar, asistăm la o reabilitare eficientă a extremei stângi, în timp ce victimele comunismului sunt „onorate”, însă nu și luate în considerație. În ciuda fundamentării istoriografice deja existente, a stabilirii fără echivoc a unui număr copleșitor de victime, a deconspirării mecanismelor terorii sociale și a metodelor de încălcare extremă a demnității persoanei umane, nici comunismul și nici comuniștii nu sunt puși cu adevărat sub semnul întrebării.

Este inexplicabil cum, la două decenii de la căderea zidului Berlinului, clasa politică a Europei are încă masive rezerve să intenteze proces, fie și simbolic, ultimei dominații totalitare care a divizat mai bine de jumătate de secol continentul nostru și a costat viața a milioane de europeni. Evident, nu mai putem spera în 2009 la un proces precum cel de la Nürnberg făcut național-socialismului. În primul rând, modelul justiției învingătorilor (*die Justiz der Sieger*) este inaplicabil în cazul nostru din simplu fapt că nu știm cine, de fapt, a „înving”. Cunoaștem mult mai bine cine a pierdut. În al doilea rând, un eventual demers juridic aplicat comunismului generic este controversat discutat în mediile de specialitate. Procesul de la Nürnberg nu a făcut școală, adică nu a dus la instituirea aceluși tribunal internațional la care visa acuzatorul-șef american Robert Houghwout Jackson. Opoziția a

venit chiar din partea Statelor Unite, deloc dispuse să accepte o jurisdicție străină de pildă asupra trupelor sale antrenate în teatre de război de-a lungul și de-a latul lumii. Până azi, avem așadar doar succese parțiale precum Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavie sau cel pentru genocidul din Ruwanda, însă nu și un consens tehnic de bază. În absența mecanismelor de judecată nemijlocită și a unei voințe politice, ce rămâne de făcut în cazul comunismului și a crimelor acestuia se concentrează la nivel simbolic. Ceea ce este pentru unii prea puțin, în timp ce pentru alții prea mult, însă în niciun caz prea târziu. Grațierea tacită a făptașilor nu trebuie să ne împiedice să pledăm pentru stabilirea vinovăției regimului pe care aceștia l-au slujit și astfel să învățăm pentru viitor cum se pot evita astfel de tragedii.

În acest demers mai curând etic se înscrie un act normativ care a stârnit puternice reacții cu puțin timp înainte de adoptarea Rezoluției 1481/2006. Este vorba despre „Declarația de condamnare a regimului de ocupație comunist totalitarist instaurat în Letonia de către Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste”, adoptată de Parlamentul de la Riga la 15 mai 2005. Textul denunță perioada (1940-1990) cât țara a făcut parte din URSS drept una de ocupație, constată numărul mare de victime ale acestei perioade, procesul de alienare culturală și identitară promovat de comisarii sovietici, furtul masiv al resurselor naturale și injustițiile de tot felul produse timp de jumătate de secol. Declarația apelează la Rusia să își deschidă arhivele referitoare la perioada în chestiune, să înapoieze bunurile înstrăinate și să despăgubească victimele ocupației sau familiile acestora. Pentru a nu lăsa impresia unei atitudini vindicative unilaterale, același document propune înființarea unei comisii internaționale de studiere a dominației comuniste în Letonia. Cum se poate bănui, reacția Moscovei nu a fost pozitivă, acuzația că statele baltice – o declarație similară a fost făcută și de Parlamentul estonian – vor să rescrie acum istoria fiind completată de înăsprirea sancțiunilor economice și energetice. Să nu uităm că problematica învecinării statelor baltice cu marele și periculosul imperiu de la Răsărit este deosebit de complexă și sensibilă, prezența în Letonia, Lituania sau Estonia a unor puternice minorități ruse (a căror cetățenie este încă parțial incertă) și influența încă mare a Rusiei fiind în centrul unor dezbateri politice și culturale în plină desfășurare. Un rol nefericit în acest conflict, mai ales în Estonia, îl joacă și Biserica Ortodoxă prin prezența celor două jurisdicții concurente (Moscova *versus* Constantinopol). Din păcate, situații similare – marcate de amestecarea sistematică a

argumentelor etnice, politice, culturale și ecleziale – se întâlnesc și în Ucraina sau în Moldova.

Gestul Seimului de la Riga trebuie înțeles în contextul mai larg caracterizat întâi de toate de lipsa de tact a Rusiei atunci când se raportează la propria istorie în comunism și după aceea. Cuvintele premierului Vladimir Putin la comemorarea recentă (septembrie 2009) a celor 70 de ani trecuți de la declanșarea celui de al doilea război mondial sunt aici sugestive. Amintind de jertfele Rusiei în lupta cu Germania hitleristă, Putin s-a pronunțat fără echivoc împotriva tendințelor actuale de a rescrie istoria și de a face din Rusia un vinovat. Pe scurt spus, atitudinea mării majorități a clasei politice ruse, dar și a populației, față de o eventuală „responsabilitate” sau chiar „culpabilitate” diferă radical de percepția celorlalte națiuni est-europene asupra injustițiilor provocate direct de ocupația sovietică sau ulterior de regimurile instaurate sub protecția Moscovei. Eliberarea de sub dominația hitleristă își pierde în această viziune semnificația pozitivă prin faptul de a fi fost urmată de dictatura comunistă. Acest fapt explică de ce afectul anti-comunist este inseparabil de cel anti-rus, ceea ce mai departe explică de ce căderea comunismului a fost secundată de suspendarea comunicării cu un spațiu care rămâne însă pe mai departe un important jucător geopolitic și economic. Abia acum, la două decenii de la căderea comunismului, are loc o adevărată re-descoperire a Rusiei de către vecinii ei traumatizați.

Un alt aspect pe care nu putem să îl pierdem din vedere și care ne ajută să înțelegem miza Declarației de la 15 mai 2005 este legat de ritmul lent și sinuos al problematizării chestiunii comuniste în postcomunism. Amânarea instituirii unui cadru internațional, din rațiunile prezentate deja, obligă statele care doresc să își lămurească pentru sine capitolul dureros al perioadei comuniste să inițieze la nivelul lor propriu o serie de comisii, să finanțeze institute de cercetare și să producă acte politice simbolice și legislative care vin practic să umple un gol ce amenință să devină din ce în ce mai mare și să dea astfel măsura cinismului unei clase politice insensibile la traumele colective. Dacă tot nu se mai pot aplica măsuri juridice precum lustrația, dacă tot știm din ce în ce mai în detaliu cum regimul a desfigurat relațiile dintre noi și dacă tot nu se mai poate spera la o reparație materială a unor pagube fără preț, măcar să recunoaștem că ceea ce s-a întâmplat nu este ceva firesc, că deceniile de după război au fost orice altceva dar nu un model. Din această perspectivă a nevoii de a încheia o pagină de istorie traumatizată spunându-i pe nume poate fi văzută și

înființarea la București a Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii din România al cărui Raport final, receptat public în felurite moduri, a servit drept bază Declarației de condamnare a regimului comunist de către Președintele României în fața Camerelor reunite ale Parlamentului, la 18 decembrie 2006.

Condamnarea regimului comunist pleacă de la constatarea naturii sale abuzive: „Pentru cetățenii României, comunismul a fost un regim impus de un grup politic autodesemnat ca deținător al adevărului, un regim totalitar născut prin violență și încheiat tot prin violență. A fost un regim de opresiune, care a expropriat poporul român de cinci decenii de istorie modernă, care a călcat în picioare legea și a obligat cetățenii să trăiască în minciună și frică.” Șeful Statului subliniază că este vorba despre o condamnare bazată pe cercetare istoriografică: „Comisia Prezidențială a fost înființată în aprilie 2006, ca un răspuns la cererile societății de asumare și condamnare a trecutului totalitar. Am considerat necesară constituirea Comisiei tocmai pentru a fundamenta intelectual și moral actul de condamnare. Nu am dorit o simplă repudiere formală a trecutului comunist, la nivelul unor declarații de complezență. O asemenea condamnare ar fi fost neconvingătoare. Am cerut Comisiei o analiză riguroasă a componentelor sistemului totalitar, a principalelor instituții care au făcut posibilă această tragedie, precum și a personalităților implicate decisiv în sistem.” După ce trece în revistă principalele etape ale perioadei comuniste cu al său cortegiu de abuzuri, injustiții și crime, instrumentate de către Securitate, Declarația de condamnare a comunismului în România fixează în cinci puncte acțiunile politice catastrofale ale dictaturii: „(1) abandonarea intereselor naționale prin servilism în relația cu URSS, după impunerea guvernului-marionetă condus de Petru Groza (6 martie 1945). În felul acesta a debutat o perioadă care a dus la întârzierea istoriei noastre cu câteva decenii; (2) anihilarea statului de drept și a pluralismului prin înscenări și fraude, mai ales după furtul alegerilor din noiembrie 1946; (3) distrugerea partidelor politice și a continuității constituționale a statului român, prin abdicarea forțată a Regelui Mihai; (4) sovietizarea totală, prin forță, a României, mai ales în perioada 1948-1956 și impunerea, sub numele de «dictatura proletariatului» a unui sistem politic despot, condus de o castă profitoare, strâns unită în jurul liderului suprem; (5) politica de anihilare a unor întregi categorii sociale în numele luptei de clasă.”

Numărul victimelor regimului comunist în România este estimat de către Raportul final, cifre preluate și în Declarație, undeva între jumătate de milion și două milioane. Fiind

vorba despre compatrioții sau chiar rudele noastre, ai celor care trăim la finele a două decenii de la 1989, aceste date sunt cutremurătoare. Brusc, discuția despre crimele comunismului devine cât se poate de concretă, palpabilă, iar interogația etică, cine se face vinovat, mai presantă. Fără să răspundă la această întrebare, Declarația de la finele lui 2006 are meritul de a conștientiza dimensiunea grozăviei de care ne despart *doar* douăzeci de ani. În fine, după ce aduce un omagiu celor care au luptat, în țară sau în exil, împotriva dictaturii comuniste din România și propune o serie de inițiative menite să mențină memoria acestora vie și să repare moral nedreptățile încă persistente, Declarația explică sensul delimitării de comunism pentru democrația postcomunistă, aceasta neputând ajunge la măsura omului dacă uită lecția terorii și a umilinței la care un stat confiscat de o ideologie totalitară își supune proprii cetățeni. Măcar și pentru această funcție pedagogică, îndreptată spre trecut și viitor în egală măsură, astfel de gesturi pur simbolice merită să fie făcute¹.

¹ *Tribuna*, Cluj-Napoca, 2010, nr. 177, p. 23; <http://teologia-sociala.ro/index.php/ro/blog-tso/11-blog-tso/72-condamnarea-comunismului-iv>.

SÂNGEORZENI ÎN DETENȚIE ȘI MUNCĂ FORȚATĂ

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Cei ce au supraviețuit marasmului comunist, trăind în temnițe sau în afara lor, consideră ca o adâncă datorie de conștiință, izvorâtă din dragoste frățească față de toți cei – cunoscuți sau necunoscuți – care au dat ofrandă țării însăși viața lor, drept temelie de mântuire acestui Neam, reconstituirea faptelor și a numelor care au fost persecutați sau răpuși de satanica forță comunistă.

Nicicând parcă în vreme omul nu a făcut deliberat atâta rău semenului său, nicicând nu au căzut striviți de chinuri atât de mulți oameni într-o perioadă istorică atât de scurtă, niciodată ura nu a fost folosită atât de metodic, atât de organizat împotriva ființei fizice, împotriva credinței, a gândirii și a sufletului acestui Neam, cât și a fiecărui om în parte.

Trupurile ucise au fost aruncate în pământ, știindu-se, dar mai ales neștiindu-se locurile, iar multora din cei rămași carnea le-a fost scrijelită de schingiuri, sufletul uscat de spaimă, iar mintea, golită de credință și dreaptă judecată, pășea spre nebunie sau animalizare, ghidată numai de automatismele reflexelor condiționate¹.

Nu putem uita că uciderea treptată, fărâmə cu fărâmə, a ceea ce constituie apoteoza creației, conștiința, s-a înfăptuit o dată cu fiecare om răpit din casa lui în miez de noapte, cu fiecare om asasinat la margine de drum, în Bucovina, în Vrancea, în Dobrogea, în Bărăgan, în Oltenia, în Banat, în Apuseni, în Maramureș sau Țara Năsăudului, cu fiecare ființă ucisă prin întemnițare sau silnicia muncii².

¹ Eugen Șahan, *Epitaf*, în „Scara”, București, Anul II, 1998 (Februarie), p. 128.

² *Ibidem*.

Pentru ca toți oamenii să știe cele petrecute sub comunism, pentru a-i cunoaște oribilele sale fațete, am considerat că este imperios necesar a aduce în fața minții și sufletului omului adevărul.

Am încercat să adun numele tuturor celor care au avut de suferit sau au murit, angajați în lupta anticomunistă. Am parcurs memorialistica publicată, am cercetat periodicele, precum și existența în format electronic a documentelor din arhiva Consiliul National pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) sau Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICMER), care au semnalat nume de sângeorzeni care au avut de suferit sau și-au găsit sfârșitul fiind uciși de comuniști.

În rândurile ce urmează vom prezenta lista, cu biografiile aferente (atâtea cât se cunosc), în ordine alfabetică, a celor care s-au născut în Sângeorz-Băi sau își originile sângeorzene prin părinții lor. Totodată am considerat că trebuie făcută cunoscută suferința și a celor care și-au desfășurat activitatea în Sângeorz-Băi, deși își aveau originea în alte localități.

OCTAVIAN ALEXI - A venit pe lume la 2 martie 1924, ca cel de-al șaselea copil din familia vajnicului gospodar Artenie Alexi și al soției sale Ileana, născută Ionel, femeie harnică și mamă iubitoare, care a dat viață la șapte copii, din care, patru, purtați la școli înalte¹.

În succesiunea familiei în care s-a născut, el ocupa penultimul loc între copiii veniți pe lume: Ana (născută în 1911), Maria (născută în 1913), Ilie (născut în 1917), Terente (născut în 1919), Victoria (născută în 1922), Octavian (născut în 1924) și ultima fiind mezina Lenuța (născută în 1931). Între aceasta și prima ei soră se înscrie o perioadă de 20 de ani².

Studiile le-a făcut începând cu prima treaptă la Școala Primară din satul natal, dar etapele esențiale au fost parcurse la Sângeorz, Năsăud și Cluj. După Abecedarul, Istoria Românilor și celelalte discipline parcurse în cursul primar, mai înainte avându-l ca dascăl pe

¹ Mircea Vlădică, *Octavian Alexi – o existență tragică*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2000, p. 8.

² *Ibidem*, p. 9.

Iustin Sohorca și apoi pe Astalâș Alexandru, a pornit la muncă prin studii mai înalte la școlile Năsăudului.

În sesiunea din iunie 1937, el se prezintă la concursul de admitere pentru Gimnaziul Grăniceresc „George Coșbuc”, unde a fost pe deplin satisfăcut la constatarea că se află printre primii pe lista reușiiilor. Între 1937 și 1941 urmează aici cursurile gimnaziului inferior, pe care le termină cu rezultate de excepție. Aceleași rezultate le-a dobândit și la capacitatea susținută în vara aceluiași an.

În toamna anului 1941, el a putut fi întâlnit printre elevii disciplinați și sârguincioși ai cursului superior din același liceu, iar în clasa a șasea, după modelul vremii, urmând profilul real, reușește să se înscrie într-o curbă ascendentă care îl așează mereu în topul elevilor fruntași la învățătură, cu rezultate de excepție promovând și examenul de bacalaureat în vara anului 1945. Hotărârea pentru toată viața i-a fost etapa năsăudeană, unde s-a încheiat și conștiința națională și s-a conturat gândirea politică a tânărului la acel început. Societatea culturală *Virtus Romana Rediviva*, ce funcționa în cadrul liceului, i-a contopit pe toți membrii săi cu istoria și cultura neamului și a contribuit la formarea conștiinței lor naționale. Aici, lupta era mereu deschisă, iar activismul devenea o tactică de baricadă, vizavi de o nouă stăpânire care începea să se instaureze, în urma tancurilor rusești ce așează pe fotolii pe noii potențați. De aceea, mai întâi de toate, școala, pregătirea și apoi specializarea înaltă trebuiau să facă parte din comandamentele obligatorii ale perioadei, pentru ca acel copil al țaranului român să poată străpunge prin vremuri.

A absolvit liceul în anul terminării celui de-al doilea război mondial, al eliberării Transilvaniei, care se găsea sub jurisdicția încă ambiguă vizavi de statul român. Serbările sfârșitului de an au fost precedate de tradiționalul *Maial* al absolvenților năsăudeni, cu spectacole în aer liber, în care *octavanii*, cum erau denumiți absolvenții, se întreceau în etalarea portului local, al spectacolelor de dans și recitaluri de poezie, care s-au finalizat atunci în sala *Regna* din incinta Școlii Normale, unde se prezenta și piesa de teatru *O scrisoare pierdută*, în care și el interpreta un rol important.

Rezultatele școlare și serbările care reflectau aceste rezultate îl așează printre cei mai buni absolvenți, motiv pentru care directorul de atunci, prof. Aurel Șorobetea, care în tinerețe urmase și el teologia, îi face îndemnul să urmeze Academia de Teologie Greco-Catolică de pe

lângă Episcopia Cluj-Gherla¹.

S-a îndreptat spre Cluj, unde s-a înscris la Academia de Teologie, mai ales după ce aici fusese bine primit și la fel sfătuit de către doamna Elena Utalea, soția defunctului primar Octavian Utalea, și ea fiică de preot din Bistrița și verișoară a marelui prelat, cardinalul dr. Iuliu Hossu.

Într-o discuție avută cu inginerul Alexandru Buia, o altă rudă apropiată a familiei sale, care, atunci, ocupa postul de profesor universitar, fiind și rectorul Academiei de Agricultură din Cluj, i s-a sugerat să urmeze școala de agricultură, spre a deveni inginer agronom, meserie ce îi putea asigura un viitor mai luminos. Așa se face că, după ce se întoarce la Cluj la Seminar, și-a mărturisit gândurile marelui prelat și, după ce acesta i-a dat încuviințarea, s-a înscris la Facultatea de Agronomie, care și-a deschis porțile numai la 1 martie 1946, deoarece abia atunci sosise din refugiu de la Timișoara, unde a funcționat în perioada septembrie 1940-octombrie 1944, cât Transilvania se găsisse sub ocupație militară maghiară².

După cum, evident, faptele demonstreu, Clujul cădea pe zi ce trecea în mâna comuniștilor. La 1 martie 1946, după începerea cursurilor universitare, a fost necesară inițierea unor acțiuni studențești. Devenea necesară organizarea studențimii în societăți studențești pe facultăți. Organizațiile studențești aveau legături politice cu diverse partide, în special cu Partidul Național Țărănesc (P.N.Ț.), dar și cu foști membri ai Mișcării Legionare³.

Primele confruntări de proporții în Clujul universitar au avut loc în 24 ianuarie 1946. Studenți au ieșit atunci în stradă deoarece nu mai suportau teroarea și minciuna ridicată la rang de politică de stat⁴.

În după-amiaza zilei de 28 mai 1946, la Cluj, trebuia să aibă loc o manifestație organizată de opoziția politică, pentru Ardeal. Un alt fapt s-a petrecut la Facultatea de Medicină când nu s-au deblocat examenele pentru studenți, mai ales pentru cei care au fost pe front, hotărându-se declanșarea unei greve. În acest context, confruntarea se accentuează culminând cu devastarea căminului studențesc „Avram Iancu” în seara zilei de 28 mai 1946⁵.

Între timp, poliția a început arestările în rândurile studenților, măsurile de represiune

¹ *Ibidem*, pp. 9-10.

² *Ibidem*, pp. 10-11.

³ *Ibidem*, p. 15.

⁴ *Ibidem*, p. 17.

⁵ *Ibidem*, p. 20.

împotriva lor se țineau lanț.

La data de 19 mai 1946 studentul, acum fiind în anul IV, Octavian Alexi este arestat. Introdus în anchetă, a fost învinuit de antisemitism, naționalism feroce, organizator al unei organizații paramilitare la Năsăud, deținere de arme, muniții și explozivi, dar și de legături cu organizația „Sumanele Negre”, de subminarea siguranței naționale, a statului democrat-popular¹.

Numărul studenților arestați, ajuns la un număr de 70-80, au fost îmbarcați într-un tren care i-a dus la Pitești. Vor reveni la Cluj în aprilie 1949, pentru a fi judecați. Octavian Alexi a fost condamnat la 8 ani temniță grea și 5 ani degradare civică². Va lua din nou drumul Piteștiului, unde își va găsi sfârșitul, în urma torturilor la care a fost supus, în ziua de 26 decembrie 1946³. A fost adus acasă, la Sângeorz, unde a fost înmormântat, nefiind lăsată familia să îl înmormânteze lângă mormântul părinților lui. Decesul lui a fost notificat abia la 3 mai 2000, deci după 50 de ani⁴.

SERGIU V. AL-GEORGE

- născut în anul 1922, luna septembrie, ziua 13;
- fiul lui Vasile (născut în Sângeorz-Băi) și al Anuței Mina;
- domiciliat în București;
- ocupația în timpul arestării: medic;
- originea socială: mic burghez;
- studii: Facultatea de Medicină;
- apartenența politică la data arestării: neîncadrat;
- arestat de Regiunea MAI Pitești la data de 18 decembrie 1958;
- instanța care l-a judecat: Tribunalul Militar, Regiunea a II-a a Miliției București;
- fapta comisă: uneltire;
- durata și felul pedepsei: 7 ani;
- data începerii pedepsei: 19. 12. 1958;
- data expirării pedepsei: 16. 12. 1965;

¹ *Ibidem*, p. 28.

² *Ibidem*, p. 39.

³ *Ibidem*, p. 44.

⁴ *Ibidem*, pp. 45-47; Eugen Șahan, *Listă parțială a numelor celor angajați în rezistența românească anticomunistă, uciși în detenție, muncă forțată, torturi, asasinați sau executați în urma condamnării la moarte, după 23 august 1944*, în „Scara”, București, Anul II, 1998 (Februarie), p. 129, poz. 80.

ALEXANDRU DĂRĂBAN

- locul și data transferării: Ostrov – 23. 09. 1960, Giurgeni – 10. 04. 1962, Jilava – 13. 02. 1963, Gherla – 17. 02. 1963;

- ieșiri definitive: 15. 04. 1964 – grațiere¹.

CLEMENT ANDRESI

- porecla: *Veciu*;

- născut în 8 decembrie 1908 în Sângeorz-Băi;

- fiul lui Victor și Ioana;

- domiciliat în Sângeorz-Băi;

- ocupația la data arestării: funcționar;

- ocupația în trecut: plutonier-major de jandarmi;

- studii: 4 clase de liceu și Școala de jandarmi;

- starea materială la data arestării: fără avere;

- starea materială în trecut: fără avere;

- starea civilă: căsătorit;

- originea socială: țăran mijlocăș;

- apartenența politică la data arestării: neîncadrat, în trecut: neîncadrat;

- motivul internării: lansare de zvonuri alarmiste în legătură cu reforma bănească și hotărârile guvernului;

- durata internării: 9 luni;

- internarea începe la 19. 02. 1952, expiră la 19. 11. 1952.

- transferări: Galeșul – 12. 01. 1953.

- ieșire definitivă: 13. 02. 1953, eliberat de o comisie a procuraturii².

MACEDON T. ANDRESI

- porecla: *Major*;

- născut: 1888 în Sângeorz-Băi;

- fiul lui Terente (decedat) și Maria (decedată);

- domiciliul: Sângeorz-Băi;

- ocupația la data arestării: pensionar;

¹ Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (I.I.C.C.M.E.R.), *Fișe matricole penale – deținuți politici*, Litera A.

² *Ibidem*.

SÂNGEORZENI ÎN DETENȚIE ȘI MUNCĂ FORȚATĂ

- ocupația în trecut: plutonier-major de jandarmi;
- averea deținutului la data arestării: 98 ari, o casă, la fel și în trecut;
- ocupația soției: fără avere în prezent, casnică în trecut și 1 ha de pământ;
- ocupația părinților: în prezent decedați, în trecut plugari;
- averea părinților: în prezent decedați, în trecut 5 ha pământ și o casă;
- originea socială: țăran mijlociu;
- studii: 4 clase elementare;
- starea civilă: căsătorit, numele soției Ciocârlă Valeria;
- apartenența politică: la data arestării neîncadrat, în trecut legionar;
- situația juridică: nu a mai fost condamnat; depus cu mandat de arestare de poliție (fără dată). Internat de Direcția Generală a Securității Statului – Regiunea Rodna din 20. 06. 1952;
- programată ieșirea definitivă: 24. 08. 1952¹;
- Andriasy Machedon, țăran, 64, Sângeorz-Băi, Bistrița-Năsăud, 12.12.1952, Galeșu, ucis prin muncă forțată².

ALEXANDRU ARMAN

- născut în 14.05.1913 în Sângeorz-Băi;
- domiciliul: Năsăud;
- situația materială: mijlocăș;
- ocupația: agricultor chiabur, pălărier;
- în trecut simpatizant legionar, în prezent neîncadrat;
- a făcut instigări contra colectărilor, lansează zvonuri alarmante despre schimbarea regimului, ponegrește partidul și pe membrii de partid;
- propus pentru internarea în Unități de Muncă (U.M.): 2 ani³.

LUCIAN (VALEA) ASTALUȘIU

- născut în 1924 în Sângeorz-Băi;
- domiciliul: Sângeorz-Băi;
- originea socială: țăran mijlocăș;
- profesiunea: profesor comprimat;

¹ *Ibidem.*

² Eugen Șahan, *art. cit.*, poz. 163, p. 131.

³ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), Fond Documentar, dosar 126, volumul I, partea I, fila 4, poziția 56.

ALEXANDRU DĂRĂBAN

- apartenența politică în trecut și în prezent: fost legionar, în prezent neîncadrat, exclus din Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.);

- propunere pentru încadrare în Unități de Muncă (U.M.): 2 ani și 18 luni (!!);

- motive: în ziua de 13.02.1950 a afirmat față de mai mulți cetățeni că nu mai poate suferi această nedreptate ce o face regimul, spunând că se va schimba timpul și atunci va căpăta o funcție mai înaltă. Este un dușman înverșunat al regimului actual, mai cu seamă de la data de când a fost îndepărtat din serviciu pentru atitudine dușmănoasă regimului¹.

- în urma unei decizii din 14 ianuarie 1950 i-a fost prelungit termenul de reținere cu 24 luni², iar într-un alt document se specifica că i-a fost prelungit termenul cu 12 luni³;

- a executat pedeapsa în lagărul de la Onești de unde a fost eliberat la 10 iunie 1953⁴.

(va urma)

¹ *Idem*, dosar 6463, fila 36, poziția 89.

² *Idem*, dosar 55, volumul 6, fila 23, poziția 6.

³ *Idem*, dosar 55, volumul 7, fila 122, poziția 267.

⁴ Mircea Vlădică, *Sângeorz-Băi – veche vatră de credință și cultură românească*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003, p. 365.

Cuprins

EDITORIAL

Lumea.....5

TRADIȚII

IOAN ANDRONESI, *Folclor din Sângeorgiul Român*.....9

TIBERIU MORARIU, *Material etnografic și folclor ciobănesc din Munții Rodnei*11

RESTITUIRI

GEORGE COȘBUC, *Pământ românesc*.....17

IUSTIN SOHORCA, *Însemnătatea reuniunilor cu privire la înaintarea poporului român*.....20

EMIL PRECUP, *Solomon Haliță și românii din Ardeal*.....23

OCTAVIAN SCRIDON, *Spovedanie în fața gropii*.....25

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

DORIN DOLOGA, *Conscripția de dare a satului Sângeorz-Băi din 12 octombrie 1698*.....31

ELISABETA SCURTU, *Famiile din Sângeorz-Băi în secolul al XIX-lea – Familia lui Maței Dărăban*.....38

*** *Seleționarea preoților de jos în sus. Cazul de la Năsăud – simptome îngrijorătoare*.....41

G. I. TODA, *Moștenitorul tronului între soldații români*.....44

RĂNILE COMUNISMULUI

RADU PREDA, *Condamnarea comunismului IV* -.....49

ALEXANDRU DĂRĂBAN, *Sângeorzenii în detenție și muncă forțată*.....54

CUPRINS62

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CASA DE CULTURĂ SÂNGEORZ-BĂI

Sângeorz-băi

Vila Lazar villa

ISSN 2285-8229

ISSN-L 2285-8229